

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος 14'

Συνδρομὴ ἑτησίαι : Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι. — Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως : Ὁδὸς Σταδίου, 6

18 Ἰουλίου 1882

ΑΘΗΝΑΙΣ

[Ἱστορικὸν διήγημα Φερδινάνδου Γρηγοροβίου.
Μετάφρασις Σπυρ. Π. Λάμπρου].

Συνόλιον 181 σελ. 438.

KZ'

Ἐν τούτοις ἡ ὑποδούλωσις τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς πατρίας τῶν Ἀλεξανδρίνων, εἰς ἣν προσχώρησεν ὁ Θεοδοσίος πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Χρυσάφιου καὶ τῶν Εὐτυχιακῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε διαρκής. Ἐκκλησιαστικὴ τις ἀντίδρασις παρουσιάσθη εὐθὺς μετὰ τὴν ληστρικὴν σύνοδον ἐν τῷ κλήρῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἀσίας. Εὐθὺς δ' ὑποστήριξιν παρὰ τῷ μεγάλῳ πάπῳ Ἀέοντι, ὅστις κατεδίκασε τὰς διδασκαλίαις τῶν Μονοφυσιτῶν.

Αὐτὸς ὁ Θεοδοσίος, πάντοτε στερούμενος ἰδίας θελήσεως καὶ κλονιζόμενος, ἐπέισθη περὶ τῆς ἀδικίας τῆς γενομένης εἰς τὸν πατριάρχην Φλαβιανόν. Ἀνεκάλεσε δὲ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Πουλχερίαν ἐκ τοῦ Ἐβδόμου, ἐν ᾧ εἶχε ζῆσει ἐξορίστος ἐπὶ ἓν ἔτος. Τὸν δὲ δόλιον Χρυσάριον ἀπέλυσε τῶν ἀξιωματῶν του, δημοῦσας τὴν οὐσίαν καὶ ἐξορίσας αὐτὸν εἰς τινα νῆσον¹.

Μετὰ βραχὺν δὲ χρόνον κατέλαθε τὸν αὐτοκράτορα αἴρνης ὁ θάνατος, πρὶν ἢ ἰδῆ κατευναζόμενον τὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἔτι ἐξηκολουθοῦντα σάλον. Ἀτυχῆς πτώσις ἀπὸ τοῦ ἵππου εἰς τὸν ῥυακὰ Λύκον ἐπήνεγκεν αὐτῷ προσβολὴν τοῦ νοτιαίου μυελῶ, ἐξ ἧς ἀπέθανε μετὰ δύο ἡμέρας, τὴν 28 Ἰουλίου τοῦ 450, ἄγων τὸ παντηκιστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος. Προῦρθεσε δὲ νὰ καλέτῃ περὶ ἐαυτὸν τὴν ἀδελφὴν Πουλχερίαν, τὸν πατρίκιον Ἄσπαρ, τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς συγκλήτου καὶ ἄλλους τῶν ἐν τῷ κράτει ἐπιφανῶν, καὶ νὰ ἐκφράσῃ αὐτοῖς τὴν ἐπιθυμίαν του περὶ τοῦ διαδόχου τοῦ θρόνου. Ἐφανερώσε δ' αὐτοῖς ὅτι μὴ τῶν ἡμερῶν ἠρώτησε τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν θεολόγον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ του τίς ἐμελλε ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τὸν θρόνον μετ' αὐτὸν, ὅτι δ' ἐπὶ τούτῳ ἔλαβε καθ' ὑπνοῦς ἀπάντησιν ὅτι διάδοχος αὐτοῦ ἔσται ὁ Μαρκιανός. Ἡ δὲ ὁμολογία αὕτη τοῦ μελλοθανάτου αὐτοκράτορος δεικνύει ὅτι ἡ ὀνειρομαντεία τῶν ἐθνικῶν ἐξηκολούθει ἔτι ὑφισταμένη καὶ ἐν τῇ ἀνωτάτῃ κοινωνίᾳ τῶν Χριστιανῶν².

1. Τὴν μετατροπὴν ταύτην τῶν τῆς αὐτῆς διηγείταί ὁ Νικηφόρος XIV, κ. 49.

2. Μαλάλας.

Ὁ ἔγγονος Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐτάφη μετὰ πομπῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Συνέλαψε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν φήμην περισσοθῆσκου, κατὰ βάθος δ' ἀγαθοῦ καὶ φιλόφρονος ἡγεμόνος, ὃν οὐχὶ κακία, ἀλλ' ἀδυναμία χαρακτηρὸς εἶχε καταστήσει παίγιον τῶν εὐνούχων¹. Ἡ ἀπερίοριστος διαφθορὰ καὶ ἐξώνησις τῶν πάντων διὰ τῆς πλεονεξίας τῶν αἵμασι τούτων καὶ τὸ ἐπονείδιστον τῆς μετὰ τῶν Οὐννων συνθήκης προὔκαλετ' ἐν τῇ σκληρᾷ κρίσει τοῦ Σουλῆα περὶ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος, ὃν ἀπεκάλεσεν αὐτόχρονα ἀπόλεμον καὶ δειλίᾳ συζῶντα, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ἀρετὰς, αἵτινες τὸν ἔγγονον κατέστησαν ὡπωςδῆποτε ἀγαπητότερον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πάππου.

Ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου ἐπρεπε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ Θεοδοσίου, ἀλλ' αὕτη ἦτο ἡ σύζυγος τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος. Οὕτε δ' ἐκείνη οὔτε ἐκεῖνος ἤγειραν ἀξιώσεις περὶ τοῦ χρεῦσαντος θρόνου τοῦ ἀνατολικῆς βασιλείου, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τοιαύτας ἡ γῆρα τοῦ αὐτοκράτορος Εὐδοκία, ἧτις ἄλλως ἔζη ἐξορίστος ἐν τῇ ἀπότατα κειμένῃ Ἰερουσαλήμ. Οὕτω δ' ἔχοντων τῶν πραγμάτων ἡ αὐγοῦστα Πουλχερία ἀνεκνήρυχθη ὑπὸ τῆς συγκλήτου διάδοχος τοῦ ἀδελφοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μοναρχία γυναικῶς ἐμελλε νὰ εἶνε ἀνευ παραδείγματος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἀναγνωρίσασα ἐκείνη τὸ ἄτοπον προσήνεγκε τὴν χεῖρα αὐτῆς εἰς τὸν ἀπόχρον Μαρκιανόν καὶ συνεδέθη μετ' αὐτοῦ εἰς πλατωνικὸν γάμον.

Ὁ ἀξιόλογος οὗτος πατρίκιος ἦτο γενναῖος καὶ συνετὸς ἀνὴρ, πενήκοντα καὶ τεσσάρων ἔτων τὴν ἡλικίαν, υἱὸς δ' ἀπλοῦ πολεμιστοῦ ἐκ Θράκης. Ταπεινὴν κατέχων θέσιν εἶχε ποτε ἔλθει εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἀνέλαθεν ὑπηρεσίαν ἐν τῷ στρατῷ ὑπὸ τὸν Ἀρδαβούριον καὶ τὸν Ἄσπαρ, διακριθεὶς ἐν τε τῷ κατὰ τῶν Βανδῆλων καὶ τῷ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμῳ. Κατὰ δὲ τὴν ἀτυχῆ ἐν Ἀφρικῇ στρατείᾳ εἶχε πέσει αἰχμαλώτος εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Γενσερίου, ὑπ' οὗ ἔπειτα ἐλυτρώθη. Ὡς δὲ διηγείτο ἡ παράδοσις, ὁ τῶν Βανδῆλων βασιλεὺς εἶχεν ἴδει ἱπτάμενον ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀμειψίμως ὑπνοῦντος αἰχμαλώτου του ἀστὸν ἔχοντα τὰς πτέρυγας ἀναπνευταμένας, ἐντεῦθεν δὲ

1. Ὁ Κε δρ η ν ὁ 5, 587 ἀναγράφει ὡς σειρὰν τῶν εὐνοουμένων τούτων τὸν Ἀντίοχον, Εὐτρόπιον, Λαύσον(ι), Καλαπόδιον καὶ Χρυσάριον.

εἶχε προΐδει τὸ μέγα τοῦ Μαρκιανοῦ μέλλον.

Ἡ ἀξιόλογος ἐκλογή τῆς Πουλχερίας εἰς οὐδεμίαν προσέκρουσεν ἀντίστασιν. Τῇ δὲ 25 Αὐγούστου τοῦ 450 ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον σύζυγος αὐτῆς ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ. ἔνθα ἐπὶ παρούσῃ τοῦ πατριάρχου Ἀνατολίου ἔθηκεν αὐτὸς ἰδίαις χερσὶ τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Ἡ πρώτη πράξις τῆς Πουλχερίας ὑπῆρξεν ἡ τιμωρία τοῦ Χρυσάφου. Ὁ πρόξενος τόσων κακῶν παρεδόθη εἰς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Ἰσθάνου, υἱοῦ τοῦ φονευθέντος Βανδήλου Ἰωάννου, ὅστις καὶ ἀπέκτεινε τὸν σπαθάριον παρὰ τὴν Μελανδησίαν πύλιν τῆς πόλεως¹.

Ἡ δευτέρα δὲ πράξις τῶν νέων κυριάρχων ὑπῆρξεν ἡ ἀποκατάστασις τῆς τιμῆς τοῦ πατριάρχου Φλαβιανοῦ, οὗ τὸ λείψανον, ὡς ποτε τὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, μετεκομίσθη ἐν πανηγυρικῇ πομπῇ εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ κατετέθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων².

ΚΗ'

Θάνατος τοῦ Θεοδοσίου εἶχε καταπέσει διὰ τὴν Εὐδοκίαν ὄλον τὸ λαμπρὸν ὄνειρον τοῦ βίου της μετὰ καὶ τῆς τελευταίας ἐλπίδος τῆς ἐπανόδου εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Κωνσταντίνου, ἔνθα ποτὲ ὑπῆρξεν αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου. Ἡ τύχη αὐτῆς εἶχε ἤδη κριθῆ ἦτο καταδικασμένη εἰς ἔρημον ἐξορίαν μέχρι θανάτου ἐν Ἱερουσαλήμ³. Πάντες οἱ νέοι μονάρχαι ἤθελον ἐπιτρέψαι αὐτῇ νὰ τελειώσῃ τὰς ἡμέρας αὐτῆς ἐν Ῥαβέννῃ ἢ Ῥώμῃ παρὰ τῇ θυγατρὶ, ἀλλ' εἶνε ζήτημα ἂν ποτε ἤσθάνθη τοῦτον τὸν πόθον.

Πῶς δὲ διωργάνωσε τὸν ἐρημικὸν αὐτῆς βίον ἐν Ἱερουσαλήμ ἀγνοοῦμεν. Τοῦτο δὲ μόνον εἶνε βέβαιον, ὅτι ἐξηκολούθη ἀπολαμβάνουσα τὸ ἀξίωμα αὐγούστις, οὐ μόνον ὡς χήρα τοῦ Θεοδοσίου, ἀλλὰ καὶ ὡς μήτηρ τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Ῥωμαίων. Καὶ εἶχε μὲν στερεῶσαι αὐτὴν ὁ σύζυγος ἡδὴ τῷ 444 μέρους τῆς βασιλικῆς αὐτῆς ἐπιχορηγήσεως, ἀλλὰ πιθανώτατα δὲν ἀφῆρσεν ἀπ' αὐτῆς τοὺς πόρους οὓς εἰσέπραττεν ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου. Δίκην δ' ἐπὶ κληρονομία, οἶα ὑπῆρ-

1. Πρόσπερ ἐν τῷ χρονικῷ. Μαρκελλίνος, Victor Tunnuensis ἐκδ. Roncalli σ. 339. Περὶ τῆς εἰς τὸν Ἰσθάνου παραδόσεως ποιεῖται λόγος ὁ Κεδρηνός.

2. Νικηφόρος XIV, κ. 40. Ἡ Πουλχερία ἀνήγαγε τὴν μετακομιδὴν ταύτην εἰς τὸν πάπαν Λέοντα. Ἰδ. Epist. Leonis ἀρ. LXXVII. Ἰδ. πλὴν ἄλλων ἰδίως τὸν Thierry, Nestorius et Eutychès σ. 193 κ. ε. καὶ σ. 272.

3. Οὐδένα λόγον ἔχει ἡ ὑπὸ Σίξτου τοῦ ἐκ Σιέννης, Bibl. Sancta, β. 61. Δ' 282, καὶ ὑπ' ἄλλων ἐκφρασθεῖσα γνώμη, ὅτι ἡ Εὐδοκία ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἔπειτα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοδοσίου ἐξέλεξε καὶ πάλιν τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς τελευταίαν αὐτῆς κατοικίαν. Τὴν πεπλανημένην δὲ ταύτην δοξασίαν ἀποδέχεται καὶ ὁ Thierry, Nestorius et Eutychès, σ. 193.

ξεν ἡ διώξασά ποτε τὴν Ἀθηναίδα ἐξ Ἀθηνῶν, δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ ἐπαναλάβῃ πλέον ἡ χήρα τοῦ αὐτοκράτορος. Ἄλλως δὲ ἢ τε Πουλχερία καὶ ὁ Μαρκιανὸς θὰ παρεχώρησαν αὐτῇ ἐντιμον σύνταξιν χήρας. Ὅτι δὲ αὐτὴ ἐν τῇ ἐξορίᾳ εἶχε εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς σπουδαῖα χρηματικά μέσα ἀποδεικνύουσι τὰ ἐλευθερίως ὑπ' αὐτῆς ἐν τῇ πόλει τῆς Ἱερουσαλήμ κτισθέντα ἰδρύματα¹.

Αἱ δυστυχίαι δὲν εἶχον δυνήθῃ νὰ κάμψωσι τὴν θέλησιν αὐτῆς καὶ τὸ πνεῦμα. Τοῦτο δ' ἐμελλε νὰ ἴδῃ ἡ ἀνδραδέλφη αὐτῆς Πουλχερία ἐν βραχεῖ, ἐπειδὴ κυρίως τότε ὡς χήρα τοῦ αὐτοκράτορος παρέσχεν ἡ Εὐδοκία τὴν αὐθενταίαν αὐτῆς εἰς ἐπανάστασιν ἐκκλησιαστικὴν, ἥτις ἐκλόνησε πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην.

Διὰ τῆς ἐπὶ τὴν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ νέου αὐτοκρατορικοῦ ζεύγους εἶχε δὴλα δὴ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ βυζαντικῇ αὐτῇ ἢ πρὸς τοὺς Μονοφυσίτας ἀντίθετος φατρία. Ἡ Πουλχερία καὶ ὁ Μαρκιανὸς ἔσπευσαν νὰ ἐξαφανίσωσι τὰς βιαιὰς πράξεις τῆς ληστρικῆς συνόδου. Ἐγένετο δὲ τοῦτο τῇ κεκρηγμένη συνεργασίᾳ τοῦ πάπα Λέοντος, εἰς ὃν αἱ ἐριδες ἐλείπειν παρέσχον ἀρεστὴν εὐκαιρίαν, ἵνα καταστήσῃ κυρίαν τὴν πρωτοκαθεδρίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπισκοπῆς καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

Ὁ αὐτοκράτωρ Μαρκιανὸς συνεκάλεσε σύνοδον ἐν Νικαίᾳ καὶ μετέθηκε ταύτην ἀμέσως εἰς Χαλκηδόνα, ἐπειδὴ ἡ πόλις αὕτη ἔκειτο πλησίον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικῶν ἀνακτόρων. Κατὰ δὲ τὸν Ὀκτώμβριον τοῦ 451 ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς ἐνεκαίνισεν αὐτόθι τὴν τετάρτην οἰκουμένην σύνοδον, ἥτις ἠκύρωσε τὰς ἀποφάσεις τῆς ληστρικῆς συνόδου, κατεδίκασε τὸ δόγμα τῶν Μονοφυσιτῶν καὶ ἐκήρυξεν ὡς κανονικὰ τὰ δόγματα τοῦ πάπα Λέοντος. Κατὰ ταῦτα δ' ὤρισθη ὅτι ὁ εἰς Χριστὸς, ὁ υἱὸς καὶ κύριος, ἔχει δύο ἀσυγχύτους καὶ ἀχωρίστους φύσεις, ἀλλ' ὅτι τὰς δύο ταύτας φύσεις πρέπει νὰ φανταζώμεθα συννηωμένας ἐν ἐνὶ ἀχωρίστῳ καὶ ἀμεταβλήτῳ προσώπῳ. Οἱ δ' ἐν τῇ ληστρικῇ συνόδῳ καθαιρεθέντες ἐπίσκοποι, ἐν οἷς καὶ Θεοδώρητος ὁ Κύρου ἀποκατεστάθησαν καὶ πάλιν, ἐν ᾧ ὁ Διοσκουρος αὐτὸς καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ καθρέθησαν καὶ κατεδικάσθησαν. Εἰς τοὺτους δὲ συγκατηρημεῖτο καὶ ὁ παλαιὸς τοῦ Νεστορίου ἑθρὸς, ὁ πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλήμ, Ἰουβενάλις, ὅστις εἶχε κατ' ἐκείνην τὴν σύνοδον ὑπογράψῃ τὴν καθάρσιν τοῦ Φλαβιανοῦ, ἀλλ' ἐν Χαλκηδόνι ἀνεκάλεσε τὰ πεπραγμένα, διὸ καὶ συνηχωρήθη.

Εἰς δὲ τὴν προθυμίαν τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ ὁ πάπας Λέων ὁ μέγας ἀνταπεκρίθη εὐγνωμόνως συναίνεσας νὰ ἀγωνίσῃ τὸν ἐπίσκοπον Κων-

1. Ὁ Ζωναράς II, 35, ὅστις ἀνακριδῶς χρονολογεῖ τὰ δύο ταξίδια τῆς Εὐδοκίας, λέγει ὅτι ἔφθασεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ σὺν πλοῦτῳ βαθεῖ καὶ ὅτι αὐτὸς ἔκτισε πολλὰ κτίρια.

σταντινουπόλεως ὡς δεύτερον τὴν τάξιν μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης, τοῦθ' ὕπερ ὤρισθη ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδρίᾳ τῆς συνόδου.

Οὕτω δ' ἐφάνετο ὅτι ἡ πολυετής ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ στάσις κατετάλη διὰ τῆς συμφωνοῦ ἐνεργείας τῶν ἐπιφανεστάτων αὐτῆς ἐπισκόπων, τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πάπα Ῥώμης, ἀλλ' οἱ θερμοαίμοι Μονοφυσίται δὲν κατέθηκαν διὰ τοῦτο τὰ ὄπλα, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐξηκολούθησαν τὴν ἀντίστασιν ἐν τισιν ἐπαρχίαις, ἰδίως δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Ἱερουσαλήμ. Ἡ δὲ φατρία τοῦ Διοσκουρου πλὴν τῆς Αἰγύπτου οὐδαμῶς ἠρίθμει οὕτω πολλοὺς ὀπαδοὺς ὡς μετὰ τῶν δεκαεπιχιλίων μοναχῶν τῆς Παλαιστίνης, ὧν ἀρχηγὸς ἐγένετο ὁ φανατικὸς Θεοδόσιος.

Ἀρ' οὐ δὲ ὁ Ἰουβενάλις ὑπέγραψε τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, κατέλιπεν ὁ Θεοδόσιος μακρόθεν τὴν σύνοδον ἵνα σπεύσῃ εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἐνταῦθα δ' ἐξέθηκε πρὸς τοῦ κλήρου τὰ συμβάντα καὶ ἐξηρέθισεν αὐτὸν εἰς στάσιν. Ὅτε δ' αὐτὸς ὁ Ἰουβενάλις, εἰς ὃν ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε ἀναθέσει τὴν δικαιοδοσίαν ἐφ' ὅλης τῆς Παλαιστίνης, ἐπέστρεψεν ἐκ Χαλκηδόνος εἰς Ἱερουσαλήμ, εὔρε τὴν πόλιν στασιάζουσαν ἐξ ὀλοκλήρου. Οἱ ἐπαναστάντες μοναχοὶ εἶχον καταλάβει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰάφου, δισχυρίζοντο δὲ ὅτι τότε μόνον θὰ ἐπέτρεπον τὴν εἰς αὐτὴν εἰσόδον τοῦ ἐπισκόπου ἂν ἀνεκάλει τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς συνόδου, ἐπειδὴ δὲ ἠρνεῖτο νὰ πράξῃ τοῦτο, κατῳρωσε μετὰ δυσκολίας νὰ ἐκφύγῃ τῶν χειρῶν αὐτῶν καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Οἱ μοναχοὶ καὶ ἀναχωρηταὶ τῆς Παλαιστίνης ἐξήλθον ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀντρων αὐτῶν μετὰ φανατικῆς μανίας. Ἐρώρησαν κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐριψίαν πῦρ εἰς τοὺς οἴκους, ἠνέωξαν τὰς φυλακὰς καὶ ἐπράξαν τὰς δεινοτάτας κακουργίας. Εἶτα δ' ἀνύψωσαν ἀντὶ τοῦ Ἰουβενάλι τὸν Θεοδόσιον ἐκεῖνον ὡς πατριάρχην τῆς Παλαιστίνης. Ἐγένοντο δὲ ταῦτα τελευτῶντος τοῦ 451¹.

Ὁ δ' ἐπιδρομεὺς οὗτος ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν θρασεῖν πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν Πουλχερίαν, ἥτις μάλιστα κατεδέχθη νὰ παντήσῃ αὐτῷ. Κατέστη δὲ τύραννος ὅλης τῆς Ἰουδαίας, καθαιρῶν ἢ φονεύων ἐπισκόπους καὶ παρέχων τὰς εἰδρας αὐτῶν εἰς Μονοφυσίτας, ἐν ᾧ ἄγρια πλήθη μοναχῶν, ἐνισχυόμενα ὑπὸ σιτηρῶν ληστῶν, ἐνέβαλον τὰς χώρας εἰς διαρκῆ τρόμον.

ΚΘ'

Ἡ χήρα τοῦ αὐτοκράτορος οὐ μόνον ἔθεάτο ἡσύχως τὴν ἐπανάστασιν ταύτην, ἀλλὰ, ὡς διδάσκουσιν ἡμῖν εἰδήσεις ἀναμφισβήτητοι, ἐκ παν-

1. Λεπτομερεῖς περὶ τῶν συμβάντων τούτων ἴδε ἐν τῇ τῷ Assermannii Bibl. Orient. τόμ. II, σ. 55 κ. ε., ἐνθα δημοσιεύονται ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Ζαχαρίου τοῦ Μελιτηνοῦ.

τὸς ὑπεστήριξεν αὐτήν. Ὁ βιογράφος τοῦ Εὐθυμίου, ἁγίου ὄν αὐτῇ ἐγνωρίσεν ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ, διαβεβαιώνει ὅτι ἡ Εὐδοκία, πεισθεῖσα εἰς τὸν Μονοφυσίτην ἐκεῖνον Θεοδόσιον ἀπεστάτησεν ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, παρήγαγε δὲ καὶ πάντας τοὺς μοναχοὺς τῆς ἐρήμου εἰς ὁμοίαν ἀποστασίαν¹.

Ἀνασοδοῦμεθα βλέποντες τὴν ἔμμουσον Ἀθηναίδα συνδεσμένην μετὰ τοῦ καλογηρικοῦ ἐκεῖνου ὄχλου τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας. Αἱ Μοῦσαι τῆς Ἑλλάδος, αἱ πιστῶς μέχρι τοῦ θανάτου ἀκολουθήσασαι τὴν εὐγενῆ Ὑπατίαν, φαίνονται ἐνταῦθα ἀποστρέφουσαι τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῆς Ἀθηναίδος εἰς αἰσχύναν.

Ἄν δὲ συνήνεσε νὰ γείνη φίλη τῶν φανατικῶν ἐκείνων χάριν τοῦ δόγματός, πάντως ἠναγκάσθη εἰς τοῦτο ὑπὸ λόγων ἰσχυρῶν. Ἀνέλαθεν ἄρα ὡς ἴδιον ἐκυτῆς τὸν ἀγῶνα τοῦ ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καταδικασθέντος Διοσκουρου, ἐπειδὴ ὁ σύζυγος αὐτῆς Θεοδόσιος ἔτι μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου εἶχε ἐνοικίως πρὸς τοῦτον τὸν ἀγῶνα καὶ ἐπειδὴ νῦν ἡ Πουλχερία ἦτο ἐχθρὰ τῶν Μονοφυσιτῶν;

Τοῦ σφοδροῦ ἀγῶνος περὶ τοῦ δόγματός τούτου, ἐφ' ὅσον οὗτος διεζήγετο ἐπὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἐρέσω καὶ Χαλκηδόνι, ἡ Εὐδοκία οὐδαμῶς ἠδυνήθη νὰ μετασχη. Ὁ πάπας Ῥώμης, ὁ γαμβρὸς τῆς Εὐδοκίας Βαλεντινιανὸς, αὐτῇ αὐτῆς ἡ θυγάτηρ ἥτις ἀπεδέχτο τὰ τῶν ὀρθοδόξων, ἡ αὐγαῖστα Πλακιδία, ἄπαντες παροικνούμενοι ἐκ τῆς δογματικῆς ταύτης ἐριδος εἶχον ἐπιτείλει γράμματα εἰς τὸν Θεοδόσιον καὶ τὴν Πουλχερίαν, ἀλλ' οὐδέποτε ἀπετάθησαν πρὸς τὴν Εὐδοκίαν, ἐπειδὴ αὕτη ἦτο ἐξοριστος ἄνευ ἰσχύος. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος καὶ συζύγου αὐτῆς καὶ μετὰ τὸ πέρας τῆς συνόδου, τότε μόλις μετέσχεν ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ τοῦ ζωτικοῦ τούτου ἀμφισβητήματος τῶν χρόνων ἐκείνων, ἡ δὲ διεγερτικὴ αὕτη ἐνέργεια ἦτο, ὡς εἶδος, εὐπρόσδεκτος εἰς τὸ ζωηρὸν αὐτῆς πνεῦμα ἐν τῇ ἐρημῇ τῆς ἐξορίας.

Ἡ Εὐδοκία αὕτη εἶχε γείνει οὐ μόνον πιστῇ, ἀλλὰ καὶ ἐμπαθῆς Χριστιανῇ. Ἡ μυστικὴ λατρεία τῶν Μονοφυσιτῶν νύχαρίσται τὴν καρδίαν αὐτῆς, ἐπειδὴ ἦτο ἡ ἀπλουστερα καὶ εὐνοητοτέρα. Ἄντι νὰ τυρανῆ τὸν νοῦν διὰ τῶν εἰς πᾶσαν ἐντασιν τῆς λογικῆς ἀντιτασσομένων σοφισμάτων ἐκείνων περὶ τῶν δύο φύσεων καὶ ὑποστάσεων, περὶ τῆς συγχύσεως αὐτῶν καὶ ἀλλοιώσεως, τῆς ἐνόητος καὶ συγχρόνως τοῦ χωρισμοῦ, ἀπεδέχτο μᾶλλον ἡ Εὐδοκία τὴν γνώμην περὶ τῆς μιᾶς θείας φύ-

1. Ἴδε τὸν βίον ἁγ. Εὐθυμίου ὑπὸ τοῦ συγχρόνου Κυρίλλου παρὰ τῷ Σουρίῳ, 20 Ἰανουαρίου σ. 468 κ. ε. Κατὰ τὸν Θεοφάνη I, 165 ὁ Θεοδόσιος ἐγένετο σφετεριστῆς τῆς ἐπισκοπῆς Ἱερουσαλήμ συνεργῆς τῆς Εὐδοκίας. Ἰδ. περὶ τούτων καὶ Tillemon, Mem. Eccl. XV, 733, κλ. κ. ε. Le Quien, Oriens Chr. Τόμ. I, ἀρ. XXI, σ. 116.

σεως του Χριστού. Ὁ Χριστὸς εἶχε γείνει ὁ θεὸς αὐτῆς καὶ χάριν αὐτοῦ εἶχεν ἀπαρνηθῆ τοὺς θεοὺς τῆς Ἑλλάδος. Εἶχε δ' ἐνδομύχως πεισθῆ καθ' ὀλοκληρίαν περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ μονοφυσιτικοῦ δόγματος. Τοῦτο δ' ἀποδεικνύεται ἐναργέστατα ἐκ τῆς μεγάλης ἐπιμονῆς μεθ' ἧς ἐπὶ ὅλα ἔτη ἐπέμενεν εἰς τὴν ἰδέαν αὐτῆς, ἔτι καὶ μετ' αὐτὴν τὴν δι' ὀπλων καταπολέμησιν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ κλήρου.

Εἴκοσιν ὅλους μῆνας ἠδυνήθησαν οἱ ἀντάρται νὰ διατηρήσωσιν ἐν τῇ κυριότητι αὐτῶν τὴν Ἱερουσαλήμ. ἕως ὃ αὐτοκράτωρ Μαρκιανὸς ἀπεφάσισεν ἐν ἔτει 453 νὰ ποστειλῆ ὀλοκληρὸν στρατιάν ὑπὸ τὸν κόμητα Δωρόθεον εἰς Παλαιστίνην. Ἡ νῆα κἀστὴ δ' οὗτος, ὡς εἰ ἐστράτευεν ἐν χώρᾳ ἐχθρική, νὰ πολιορκῆ πόλεις καὶ νὰ συνάπτῃ μάχας. Ὅτε δὲ τέλος ἔφρασε πρὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, εὗρε τὰς πύλας τῆς πόλεως κεκλεισμένας διαταγῇ τῆς Εὐδοκίας καὶ τοῦ σφετεριστοῦ τῆς πατριαρχείας Θεοδοσίου. Εἰσῆλθε δὲ τέλος εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς βίας καὶ ἐγκατέστησε πάλιν ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν φυγάδα Ἰουβενάλην, ὅστις συνηκολούθει αὐτῷ. Καὶ ὁ μὲν ἀντάρτης Θεοδόσιος ἐξέφυγε μετὰ τινῶν τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Σινᾶ μονὰς, ὃ δὲ Ἰουβενάλης συνεκάλεσε σύνοδον ἀκυρώσαντας τὰς πράξεις τοῦ σφετεριστοῦ¹.

Ἐκτοτε δ' οἱ ἐν Παλαιστίνῃ Μονοφυσῖται μόνον πλέον στήριγμα εἶχον τὴν ἐπίμονον προαίρεσιν τῆς Εὐδοκίας, ἐπειδὴ ἡ αὐτοκρατορική χήρα ἔμεινεν ἀκαμπτος. Καὶ αὐτὴ μὲν κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν ἐκδίωξιν τῶν θεοδοσιακῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατηγοῦ οὐδαμῶς ἠνωχλήθη, ἀλλ' ἔτυχε πάσης ὀφειλομένης τιμῆς. Ἄλλ' οὕτω σπουδαία ἐφαίνετο νῦν ἡ ἀντίστασις τῆς Εὐδοκίας καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς οὕτω σπουδαῖον, ὥστε οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ἀπεπειρώτων νὰ καταπαλαίσωσι τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην αὐτῆς δι' ἐπανειλημμένον νοθεσιῶν. Μάλιστα δὲ ὁ γαμβρὸς Βαλεντιανὸς ἔπεισε τὸν πάπαν Λέοντα νὰ γράψῃ αὐτῇ περὶ τούτου².

Αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὸ βυζαντιανὸν κράτος εἶχον ἤδη λάβει φιλιωτέραν τροπὴν. Ἡ Πουλχερία μάλιστα φαίνεται ὅτι διηλλάχθη μετ' αὐτῆς καθ' ὀλοκληρίαν³. Ἐπεισε δὲ τοὺς στενοτάτους συγγενεῖς τῆς Εὐδοκίας νὰ γράψωσιν αὐτῇ. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ περιστάσει ἀκούομεν πάλιν περὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς Ἀθηναΐδος, ὧν ἰδίως ἀναφέρεται ὀνομαστικῶς ὁ Βελέριος. Ἐτι δὲ τῷ 453 φαίνεται

1. Λέων ὁ Α' ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μαρκιανὸν διὰ τὴν κατανίκησιν τῆς ἀπειτασίας ἐν τινὶ ἐπιστολῇ, τῇ CXXVI, χρονολογούμενῃ ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου 454, ὑπαγεύοντων τοῦ Ἀετίου καὶ τοῦ Σταδίου.

2. Τοῦτο ἀναφέρει αὐτὸς ὁ Λέων. Op. Leonis Magni ἔκδ. Ballerini τόμ. Α. σ. 1209.

3. Ν : κ η φ ὀ ρ ο ς, βιβλ. XV, κ. 13.

ὅτι κατεῖχεν οὗτος ἐπιφανῆ θέσιν ὡς πατρίκιος¹.

Ἡ Πουλχερία οὐδένα εἶχε τὸ ἐξῆς λόγον νὰ ζηλοτυπῆ κατὰ τῆς ἀνδραδέλφης. Ἡ εὐλάβεια πρὸς τὸν θανόντα ἀδελφόν, ἡ συμπάθεια ὑπὲρ τῆς ἐξορίστου καὶ ἡ ἀνάμνησις ὠραίου παρελθόντος ἀναγκαιῶς ἔφερον αὐτὴν εἰς δυσθυμίαν. Αἱ δ' εὐσεβεῖς αὐτῆς προσπάθειαι πρὸς ψυχικὴν σωτηρίαν τῆς Εὐδοκίας ἦσαν βεβαίως εἰλικρινεῖς· ἀλλὰ δὲν ἐπέζησεν ἕνα ἴδιον τὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπιστροφὴν τῆς ἄλλοτε θετῆς αὐτῆς θυγατρὸς.

Ἡ Αἰλία Πουλχερία, μία τῶν παραδοξοτάτων γυναικῶν τῆς βυζαντιτικῆς ἱστορίας, ἀπέθανε τῇ 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 453 ἄγουσα τὸ πεντηκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας, διέθικε δὲ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς τοῖς πτωχοῖς. Ἐπέζησε δ' ἀκόμη τὴν εὐχάριστον νὰ ἴδῃ πεπερατωμένον τὴν νάρθηκα τῆς ὑπ' αὐτῆς κτισθείσης λαμπρᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἄλλαι δὲ τινες ἐκκλησίαι, ὡς ἡ περιώνυμος Παναγία τῶν Βλαχερνῶν, ἡ τῆς Ὁδηγητρίας, τὸ εὐκτῆριον τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἐν τοῖς ἀνακτόροις καὶ πολλὰ ὀφρανοτροφεῖα καὶ νοσοκομεῖα ἦσαν τὰ μνημεῖα ἅτινα κατέλιπεν ἡ Πουλχερία ἐν τῇ μητροπόλει.

Ἡ ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμένη σύνοδος ἀνεκήρυξε δημοσίᾳ τὴν φήμην αὐτῆς ὡς φρουροῦ καὶ προστάτιδος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ τῶν αἰρετικῶν. Καὶ ὁ Πάπας δὲ Ῥώμης Λέων ἀπεκάλεσεν αὐτὴν προστάτιν δύναμιν ἢ ὁ θεὸς εἶχε στήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ του. Αὐτὴ δὲ ἡ ἐκκλησία κατέταξεν αὐτὴν ἐν τοῖς ἁγίοις. Εὕρισκετο δὲ ὁ Λέων ἐν ζωῆᾳ μετ' αὐτῆς ἀνταποκρίσει, ἀκόμη δὲ τὴν σήμερον ἀναγιγνώσκουμεν μετ' ἐνδιαφέροντος τὰς ἐπιστολάς, ἃς ἔγραψεν εἰς τὴν Πουλχερίαν αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ πάπας ὁ ἀποτρέψας ἀπὸ τῆς Ῥώμης τὴν σπάθην τοῦ Ἀττίλα, ὁ αὐτόθι μαλάξας τὴν βαρεῖαν ὀργὴν τοῦ βασιλέως τῶν Βυζανθίων Γενσερίχου καὶ θεμελιώσας τὸ ἱστορικὸν μεγαλεῖον τοῦ παπισμοῦ². Ἄλλ' ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καὶ ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν Εὐδοκίαν. Ὁ Λέων μάλιστα ἔσχεν εὐκαιρίαν νὰ συνδέσῃ ἀλληλογραφίαν μετὰ τῆς Πουλχερίας ἐν ὅσῳ αὐτὴ ἦτο ἰσχυρὰ αὐτοκράτειρα, ἐπειδὴ μάλιστα τῷ 440 ἀνέβη τὸν παπικὸν θρόνον, ἦτοι κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς πώσεως αὐτῆς. Σώζονται δὲ δύο τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν Εὐδοκίαν, ἀμφότεραι ἀπὸ τοῦ Ἰου-

1. Ὁ Νικηφόρος ποιεῖται ἐνταῦθα λόγον περὶ τῶν ἀδελφῶν ἐν πληθυντικῷ ἀριθμῷ, ἀλλ' ἀναφέρει μόνον τὸν Βαλέριον (XIV, κ. 12). Πηγὴν δὲ διὰ τὴν διήγησιν περὶ τῶν προσπαθειῶν τῶν καταβληθειῶν πρὸς καταπάλασιν τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης τῆς Εὐδοκίας ἔχει τὸν ὑπὸ Κυρίλλου γραφέντα βίον τοῦ ἁγ. Εὐθυμίου. Λέγει δ' αὐτὸς ὅτι ὁ Βαλέριος ἔγραψε τῇ Εὐδοκίᾳ, καὶ ἐσφαλμένως τὸν Ὀλύβριον ἀναφέρει ὡς γαμβρὸν αὐτῆς ἀντὶ γαμβροῦ τῆς θυγατρὸς τῆς Εὐδοκίας.

2. Αἱ πρὸς τὴν Πουλχερίαν ἐπιστολαὶ τοῦ Λέοντος εὕρηται ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῶν Opera Leonis τῆς ἐκδόσεως Ballerini.

νίου 453. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ὑπόθεσιν ἔχει τὸν χρόνον τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, διὰ δὲ τῆς δευτέρας παρακινεῖ αὐτὴν νὰ ποτρέψῃ τοὺς μοναχοὺς τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τοῦ σχίσματος καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτοὺς νὰ ὑποταγῶσιν εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Ὁ προεκτικὸς πάπας ἀπέφυγε νὰ προσβάλῃ τὴν Εὐδοκίαν, προσεποίηθη δὲ ὅτι οὐδέμιαν ἀμφοβολίαν εἶχε περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς ὀρθοδοξίας. Ἐξέφρασε δὲ μόνον τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ὠρελήσῃ τὸν Χριστιανισμὸν ἢ συναντιλήψῃ τῆς θείας προνοίας ἐγκατάστασις αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐκεῖνῳ τῷ τόπῳ ἐν ᾧ αἱ μαρτυρίαι τοῦ πάθους παρίστανον τὸν Σωτῆρα ὡς ἀληθῆ θεὸν καὶ ἀληθῆ ἄνθρωπον. Ἄλλ' ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ εἶνε βραχεῖα καὶ ψυχρὰ καὶ χωρὶς τινος ἄλλου τίτλου πλὴν τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ ἀπαντῶντος προσφωνήματος ἢ χάρις σου, tua clementia¹.

Ἀπεπειράθη δὲ ὁ Λέων καὶ παρὰ τῷ Βαλεντιανῷ ζητῶν παρ' αὐτοῦ νὰ πείσῃ τὴν πενθερὰν νὰ νύμφωσιν τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν². Ἄλλὰ παρήλθον τρία ἔτη πρὶν ἢ Εὐδοκία δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τὰς παραστάσεις τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐλῆς καὶ τοῦ πάπα. Ἐγένετο δὲ τοῦτο συνεπεῖρα φοβερᾶς τραγωδίας ἧτις κατέστρεψε τὴν εὐτυχίαν τῆς ἰδίας αὐτῆς θυγατρὸς.

[Ἐπιτελεῖ τὸ τέλος.]

Ο ΑΦΑΝΗΣ ΜΑΡΤΥΣ

Ἀήγημα.

Α'

Αἱ μεγάλαι θυσίαι αἱ ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων γινόμεναι, οὐδόλως με συγκινοῦσι, τὸ δηλοῖ γὰρ. Διότι καὶ μὲν τὸ παριστάμενον πλῆθος μετὰ θαυμασμοῦ τὰς θεωρεῖ, ἡ ἱστορία τὰς ἐγγράφει ἐπὶ τῶν χρυσῶν τῆς δέλτων, καὶ ἡ ἀθανασία τὰς παραλαμβάνει· ἀλλ' ὁ ἠρωϊσμὸς ὁ ἐπὶ τόκῳ τοσοῦτον μεγάλῳ τοικιζόμενος οὐδὲν ἔχει τὸ συγκινοῦν με, οὐδὲν τὸ ἐκπληττόν με. Ἄλλως τε τὸ τοιοῦτον κατὰ τὸ πλεῖστον οὐδὲν ἄλλο εἶνε, ἢ συμφῶρησις αἵματος εἰς τὴν κεφαλὴν, στιγμιαία τις παραφροσῆ ἐξημεμένων αἰσθήσεων· ὥστε δὲν εἶν' ἀπίθανον καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς οἶκνδ' ἠμποτε δοκιμασίαν καὶ γενναίως νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν ζωὴν του ἐν πληθόντι θεάτρῳ, ἀνευφημούντων τῶν θεωρειῶν καὶ τῆς πλατείας, ἄνθρωπος, ὅστις ἐν τοῖς παρασκηνίοις θὰ ἦτο ψοφοδεής τις καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξιος.

Ἐμὲ θέλγει καὶ θαυμάσιος ὑπὲρ πάντα λόγον συγκινεῖ ὁ ἠρωϊσμὸς ὁ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν γινόμενος, ἡ ἐν τῇ σκιᾷ ἐργαζομένη ἀπροσίτως ἀνευτινὸς φιλοδοξίας, ἡ αὐταπαρνησίαι καὶ ἡ θυσία πρὸ τοῦ ἀψύχου καὶ ἀείποτε σχεδὸν ἀγόνου καὶ

1. Ἐπιστ. LXV ἐν Eudociam Augustam ad τῇ XVI τῶν Ἰουλιῶν καλανδῶν καὶ Ἐπιστ. LXVI τῇ VII τῶν Ἰουλιῶν καλανδῶν· ἀμφότεραι δ' αἱ ἐπιστολαὶ χρονολογίαν φέρουσι τὴν ὑπατεῖαν τοῦ Ὀπλιάνου.

2. Ἐπιστ. Λέοντος XCVI.

ἀκάρπου καθήκοντος. Τοιοῦτου δὲ ἠρωϊσμοῦ ἠρώως καὶ μάρτυρες εὕρισκονται καὶ παρὰ τοῖς ἀπλοῖς πολίταις ἀνώτεροι πολλῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ μνημονευομένων ἐνδόξων ὀνομάτων. Πρὸς βεβαιώσιν δὲ ἀναφέρω ἐν μόνον παράδειγμα, τόδε.

Κατὰ τὸ ἔτος 1830 ἐξάρημοί τινες νέοι εἶχον μὲν σχηματίσῃ φιλικὸν τινα σύνδεσμον. Ἡμεῖθα συνεπαρχιωτάι καὶ ἀνέκαθεν συμμαθηταί, καὶ ἡγαγώμεθα τρυφερώτατα. Ὁ αὐτὸς δὲ πόθος τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως μᾶς εἶχεν ὀδηγήσῃ εἰς Παρισίους. Ἄλλὰ τί ἀπέγειναν πάντες οὗτοι οἱ νεαρὸι φίλοι, οἵτινες εἶχον ὑποσχεθῆ νὰ συζητήσωσι καὶ νὰ συγγηράσωσι; Τοὺς μὲν ἔλαθεν ὁ θάνατος, τοὺς δὲ διεσκόρπισεν ἡ ζωὴ. Τώρα δὲ καταβαίνομεν, ἕκαστος τὸ καθ' ἑαυτὸν, τὴν κλιτὸν τοῦ λόφου, ὅν τότε ἀνεβαίνομεν κρατούμενοι ἀπὸ τῶν χειρῶν πάντες, μόλις δὲ ὑπολειπόμεθα δύο ἢ τρεῖς ἀναζητοῦντες ἀλλήλους διὰ τοῦ βλέμματος, καὶ ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων προσφωνοῦντες ἀλλήλους ὡς τὰ ἐν τῷ πελάγει μακρόθεν συναντώμενα πλοῖα. Ὡ, πόσα ὄνειρα ἀπέπτησαν! πόσαι φιλοδοξίαι ἐματαιώθησαν! πόσαι ἐλπίδες ἐξηρανώθησαν! Καὶ, φεῦ! πῶς παρήλθον ταχέως τὰ ὥρατα ἐκεῖνα τῆς νεότητος ἔτη!

Κατ' ἐκεῖνον λοιπὸν τὸν μακρὸν ἡδὴ ἀφ' ἡμῶν ἀπέχοντα χρόνον, ἡ τύχη ἔφερον εἰς τὸν φιλικὸν ἡμῶν σύνδεσμον νέον, ὅν πάντες τάχιστα ἡγάπησαμεν ὡς ἀδελφόν. Καὶ οἱ μὲν γονεῖς αὐτοῦ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τὸν προώρισαν νὰ σπουδάσῃ νομικὰ, ἀλλ' αὐτὸς, εἰσοσκέτης ἤδη ἦτο κατελιγμένος ὑπὸ ἰσχυρᾶς πρὸς τὴν μουσικὴν κλίσεως. Καὶ ἀναντιρροῦτως οἱ κρανιοσκόποι ἐάν τον ἐξήταζον θὰ εὕρισκον τὸ κρανίον αὐτοῦ ὁμοιόμορφόν πως πρὸς τὸ τοῦ Μότσαρτ καὶ τοῦ Βετόβεν. Καίτοι δὲ ἦτο θελκτικὸς καὶ χαρῆς, δὲν ἦτο ὅμως εὐμορφος. Ἄλλ' ἐάν ἐβλέπετε αὐτὸν ἐν τινὶ γωνίᾳ τοῦ θεάτρου ἀκροώμενον τὴν μουσικὴν τοῦ Ὁθέλλου ἢ τοῦ Δὸν Ζουὰρ, θὰ ἐνομιζέτε ὅτι βλέπετε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πνεῦμα ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ ἐκείνου προσώπου. Ὁ Ὄφριαν ὁ συγγραφεὺς τῶν φανταστικῶν διηγημάτων ἐάν τον ἐβλεπεν οὕτω πως, ἤθελε βεβαίως τὸν ἀγαπήσῃ. Ἐθαύμαζε δὲ ὁ Κάρολος ἀλλὰ δὲν ἐλάλει. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐκαθήμεθα πλησίον κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου. Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τῆς παραστάσεως οὐτ' ἐσάλευεν οὐτε ἠνοῖξε κἀν τὰ χεῖλη, ἀλλ' οὐδὲ θαυμασμόν τινα ἀπέδειξε διὰ κραυγῆς ἢ χειρονομίας. Ἐφαίνετο ὅλως ἀπαθής. Μόνον δὲ ὅτε ἐξήλθομεν τοῦ θεάτρου μετέλλυσε μακρὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ μιᾶς περιπτυσσόμενός με ἀφῆκεν ἐλεύθερα τὰ δάκρυά του νὰ καταρρεύσωσι καὶ νὰ ἀνακουφίσωσι τὴν σφοδρὰν συγκίνησιν, ἧτις ἐπέβη τὴν καρδίαν του. Πρώτην φοράν ἀκούσας τὸ ἀριτοῦργημα ἐκεῖνο, εὐθύς ἀπ' ἀρχῆς ἐνεβάθυνεν εἰς αὐτὸ, τὰ πάντα αἰσθανθείς, τὰ πάντα κατανοήσας. Ὅλην δὲ τὴν νύκτα διήλθε διηγούμενος καὶ ἀναπτύσσων τὰς

θαυμασίας καλλονάς της μουσικής εκείνης.

Τούτο δὲ μόνον τὸ πάθος ἀνεκαλύψαμεν ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ διάστημα τῆς μετ' αὐτοῦ συμβιώσεως ἡμῶν, τὸ πάθος τῆς μουσικῆς. Ἀσμένως θὰ ἐπορεύετο ὁδὸν πολλῶν ὠρῶν περὶ τὴν ἀκούσθαι μουσικῆν τινα συμφωνίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο πτωχός, ἐστέρητο μετὰ χαρᾶς τοῦ φαγητοῦ, οἰκονομῶν οὕτω τὰ τοῦ εἰσιτηρίου τοῦ θεάτρου. Ἐθαύμαζε δὲ σφόδρα καὶ πολὺ δικαίως, δικαίᾳ δὲν ἐστερανῶσαν καὶ τὸν Ῥοσσίνιν ὡς τὸν Πετράρχην ἐν τῷ Καπιτωλίῳ μαθὼν δὲ ἡμέραν τινα ὅτι ἡ χήρα τοῦ Μότσαρτ ἐξῆ ἔτι, εἶπε μετὰ πάσης σπουδαιότητος ὅτι καθήκον εἶνε νὰ τὴν ἐπισκεφθῆ καὶ ἀσπασθῆ τὴν δεξιάν της. Ἐκ τούτου βεβαίως ἐννοεῖτε ὅτι τοιοῦτον ἔρωτα ἔχων εἰς τὴν μουσικῆν, ἦτο μουσικός καὶ αὐτός. Καὶ ὄντως ἐγένωσκον ἀριστα τὴν θεῖαν ταύτην γλώσσαν. Ἀνεγίνωσκε τὰ μουσικά τετράδια ὅπως ἡμεῖς ἀναγινώσκουμεν τὰ βιβλία, καὶ πάντα ἐκεῖνα τὰ μελανά στίγματα, ἅτινα εἰς ἡμᾶς ἐφάνοντο ὡς κηλίδες μελάνης, εἰς ἐκεῖνον ἐξέπεμπον μελωδίας καὶ συμφωνίας. Ἐπαιξε δὲ καὶ βιολίον ἄλλ' οὐδέποτε συνήνεσε νὰ παίξῃ ἐνώπιον ἡμῶν, δικτεινόμενος ὅτι ἐπαιξε μόνον δι' ἑαυτὸν, ἵνα συνοδεύῃ τὰς ἐν τῇ καρδίᾳ του ἀντηρούσας μελωδίας. Καὶ ἀληθῶς εἶπεν οὐδόλως ἠσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιμείνωμεν διότι ἡ μουσικὴ ἡμῶν ἀγωγή ἦτο τοσοῦτον μαδαμινὴ καὶ ἀτελής, ὥστε αἱ ὀρέξεις καὶ αἱ ὀρμαὶ ἡμῶν παντοῦ ἀλλοῦ ὄθουν ἡμᾶς ἢ πρὸς τὴν μουσικῆν. Δὲν ἠτύχησαμεν νὰ ἀνατραφῶμεν ὑπὸ τῶν ἤχων τοῦ κλειδοκυμβάλου ὡς σήμερον, οὐδὲ νὰ ἀναπτυχθῶμεν ἐν ἀτμοσφαιρᾷ διέσεων, ὑφέσεων, καὶ δεκάτων ἔκτων. Ὅθεν κατὰ τοῦτο ἡμεῖς ἀμουστότατοι καὶ ἡ ἀμουσία ἡμῶν ἐκεῖνη κατέστη δυσφόρητος, ἀφ' ὅτου ἡ Γαλλία μεταβλήθη εἰς ἀπέραντον ὀρχήστραν, ἧς καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ παιδιὰ ἐπιτυχῶς ἤδη μετέχουσι. Τὸν Κάρολον λοιπὸν ἐθεωροῦμεν ὡς παιδίον ἀγαπητὸν καὶ χαριέστατον, ἔχον πρὸς τὴν μουσικὴν κλίσιν πολλὴν καὶ γινώσκιν αὐτῆς ὀλίγην. Καὶ αὐτὸς δὲ τοιοῦτόν τινα ἐνόμιζεν ἑαυτόν. Μεστὸς γλυκύτητος καὶ ἀγνοῶν τὴν ἀξίαν του, οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ ἐξετάσῃ μήπως ἡ πολλὴ ἐκεῖνη κλίσις ἦτο δαίγμα τῆς ἐν τῇ ψυχῇ του μεγαλοφυΐας. Καὶ τοι δὲ οὐδεμίαν ἀγάπην εἶχεν εἰς τὰ νομικά, παρασκευάζετο ὅμως μελετῶν τοὺς νόμους καὶ τὴν δικονομίαν, νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν οἰκείων του, διότι ἦτο πρὸ πάντων ἄνθρωπος τοῦ καθήκοντος.

Ἄλλ' ἀκούσατε τί συνέβη.

Ἐσπέραν τινα ἐλθὼν εἰς ἐπίσκεψίν του τον εὐρον κατεληγμένον ὑπὸ ἐξάψεως ἀπεριγράπτου. Ἦτο σχεδὸν μὲ μόνον τὸ υποκάμισον, διὰ τῆς δεξιᾶς μὲν ἐκράτει τὸ τοξάριον διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ βιολίον του, εἶχε τὴν κόμην ἄτακτον, τοὺς ὀφθαλμοὺς σπινθηροβολοῦντας, τὸ μέτωπον καθίδρον. Ἄμα ἰδὼν με ἀπέθηκε τὸ βιολίον καὶ

τὸ τοξάριον ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐρχόμενος πρὸς με: — Ἄ, φίλε μου, ἀνεφώνησε περιπτυσσόμενός με, τί εὐμορφὸν ἦτο, τί θαυμάσιον! Αὐτὴν βέβαια τὴν συμφωνίαν θὰ παίζουσι οἱ ἄγγελοι καὶ τὰ Σεραφίμ. τὰς ἐροτὰς παρὰ τοῦ πόδας τοῦ Αἰωνίου!

Ὁ λόγος ἦτο περὶ συμφωνίας τινὸς, ἣν ἐξετύπωσεν ἐκεῖνον τὴν ἡμέραν ἐν τινὶ παλαιοπωλείῳ καὶ κατεγίνετο πρώτην ἡδὴ φοράν νὰ τὴν ἀναγνώσῃ καθ' ἣν στιγμὴν ἐγὼ ἤνοιξα τὴν θύραν. Ἐνθους ὄλος ἀνέλαθε πάλιν τὸ τοξάριον καὶ τὸ βιολίον, καὶ σταθεῖς πρὸ τοῦ ἀναλογίου του ἐπέπεσε κατὰ τοῦ μουσικοῦ τεμαχίου. Ἦτο ἡ πρώτη φορά καθ' ἣν τὸν ἤκουον. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς μουσικῆς ἐστράφη πρὸς ἐμὲ καὶ ἰδὼν με σφόδρα συγκινημένον:

— Δὲν εἶν' εὐμορφὸν; μὲ ἠρώτησε.

— Μάλιστα, ἀνεφώνησα, μάλιστα εἶνε θαυμάσιον. Καὶ τὸν ἐνηγαλίσθην.

Ἐκεῖνος δὲ χαίρων ἐπανέλαθε τὴν μουσικὴν παρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του, καὶ μοι ἐξετέλεσε τὰ μᾶλλον ἐλεγκτότερα μουσουργήματα τῆς συλλογῆς του. Νὰ τον σταματήσω δὲν ἦτο τρόπος. Ἠκροώμην μετ' ἀνεκφράστου θαυμασμοῦ. Ἀλλὰ ταυτοχρόνως τὸν παρετήρουν ἑκπλακτός διότι καθ' ὅσον ἐπαιξε συνέβαιναν εἰς αὐτὸν ἀλλόκοτόν τι, τελεῖα τις μεταμόρφωσις. Τὸ μέτωπόν του ἐφωτίζετο καὶ ἐνόμιζον ὅτι τὸν βλέπω περιβαλλόμενον ὑπὸ ἀτμοσφαιρᾷ φωτοδόλου, ἐνόμιζον ὅτι ἀκούω τὴν τραγικὴν τῶν ἠλεκτρικῶν σπινθέρων μεταξὺ τῶν χρυσῶν βοστρύχων τῆς ὑπὸ τοῦ πάθους φρεστούσης κόμης του. Τὸ βλέμμα του εἶχε τι τὸ ἐνθουσιῶδες, οἱ βρόχνοι ἦσαν ἐξωγαμμένοι, τὰ χεῖλη ἔτρεμον. Καὶ ἡ στάσις του δὲ αὐτὴ καὶ οἱ νευρώδεις δάκτυλοί του οἱ ἐπὶ τῶν χορδῶν ἀπλούμενοι, εἶχόν τι τὸ πρωτοφανές, τὸ ποιητικόν, τὸ γραφικόν, ὅπερ μόνον οἱ ἔξοχοι καλλιτέχναι ἔχουσι, μάτην δὲ οἱ μέτριοι πειρῶνται νὰ μιμηθῶσι. Μετὰ τὸ πέρας ἐκάστου τεμαχίου ἤρχετο καὶ ἐκάθητο πλοῦσιον μου ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ ἐλέγομεν περὶ διαφόρων προσφιλῶν αὐτῷ πραγμάτων. Μ' ἐδιηγείτο ὅτι τὴν ὀλίγην μουσικὴν ἣν ἐγίνωσκε τὴν ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ γηραιοῦ θεοῦ του, ὅστις τῷ ἐκληροδότησε καὶ τὸ βιολίον, θεσαυρὸν ἀνεκτίμητον, καὶ ταῦτα λέγων κατεφίλησε περιπαθῶς τὸ ὄργανον.

Ἐπαιξεν ἔπειτα τὸν γνωστὸν στρόβιλον, ὃν κατὰ συνθήκην οἱ περὶ τὴν μουσικὴν καταγινόμενοι ὀνομάζουσιν ὕστατον διαλογισμόν τοῦ Βέρμπερ ἢ μᾶλλον τὸν ὕστατον διαλογισμόν τοῦ Βέλπερ ὃν κατὰ συνθήκην ὀνομάζουσι στρόβιλον. Μετὰ δὲ τοῦτον, βέβαιον νὰ διασκεδάσῃ τὴν λιπρὰν ἐντύπωσιν, ἐπαιξε φαντασίαν τινὰς φριδρὰς καὶ γοργὰς καὶ ὅτε τὴν ἠρώτησα τίος εἶνε αἱ συνθέσεις αὐταί, ἀπεκρίθη μειδίῳ ὅτι ἦσαν ἱδικαί του. Βλέπων με δὲ σύνουον:

— Τί σκέπτεσαι; μὲ ἠρώτησε.

— Ἐρωτῶ τὸν ἑαυτόν μου, ἀπεκρίθη, μήπως εἶσαι τυχὸν ἄνθρωπος μεγαλοφυΐας.

Ἀνεκάγχασε θορυβωδῶς, ἀκούσας τὴν σκέψιν μου, καὶ ἐκυλίθη ἐπὶ τῆς κλίνης του ὡς γαλῆ παίζουσα. Ἀλλ' αἴφνης διὰ μιᾶς ἔγεινε πάλιν σύνουος.

— Φίλε μου, μ' εἶπε, ποτὲ μὴ μ' ὀμιλῆς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Πρόσχε μὴπως διαταραχῆς τὴν καρδίαν μου διότι ἔχω ἀνάγκην ὄλων μου τῶν δυνάμεων καὶ ὄλου μου τοῦ θάρρους.

Καὶ ταῦτα λέγων ἔκλεισε τὸ βιολίον ἐν τῇ θήκῃ, καὶ λαθὼν τόμεον, ὃν ἀνεγνώρισκα ὅτι ἦτο οἱ Κώδικες, ἔβησεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου του λέγων:

— Ἴδου τὸ προσκεφάλόν μου τοῦτο δὲν με ἀφίνει νὰ δώσω ἀκρόασιν εἰς τοὺς πειρασμοὺς τῆς τέχνης καὶ με σώζει ἀπὸ τῶν θεληγῶν καὶ τῶν δελεασμάτων τῆς δόξης.

Τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην ἠκούσθησαν οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν σημαίνοντες τὸν ὄρθρον. Ἐθλίψα τὴν χεῖρα τοῦ φίλου μου καὶ ἀπῆλθον τεταραγμένος σφόδρα, ἀγνοῶν πῶς νὰ ἐξηγήσω ὅσα πρὸ μικροῦ ἤκουσα.

Β'

Ἀπ' ἐκεῖνης δὲ τῆς ἡμέρας ἠρχόμην καθ' ἐσπέραν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Καρόλου. Προσφιλέστατον δωμάτιον, φωλεὰ φοιτητοῦ καὶ ποιητοῦ, νομίζω ὅτι τὸ βλέπω ἀκόμη! Ἐκεῖ διήλθον τὰς ἡδίστας στιγμὰς τοῦ βίου μου. Τὸ παράθυρόν του ἔβλεπε πρὸς κήπον ὅστις ἐστελλε πρὸς ἡμᾶς τὰς γλυκυτάτας εὐωδίας του. Οἱ τοῖχοι τοῦ δωματίου ἐκοσμοῦντο διὰ τῶν εἰκόνων τῶν διασέλιων αἰδιδῶν τοῦ Σόνταγ καὶ τῆς Μαλιμπράν, ἐπὶ σινίδος ἴσταντο αἱ γύψιναι προτομαὶ τοῦ Ἄυδν, τοῦ Γλύκ, τοῦ Μότσαρτ. Ἐπὶ τραπέζης ἐκείνου τετράδια μουσικῆς, τριωδίαι, τετραωδίαι, σονάται, νομικά τινα βιβλία καὶ τέλος τὸ βιολίον ἐν τῇ μαύρῃ θήκῃ του. Νομίζω ὅτι τὰ πάντα βλέπω ἔτι, οὐδὲν τῶν πραγμάτων ἐκεῖνων ἐλησμόνησα, τὰ πάντα χαριέντως μένουσιν ἐν τῇ μνήμῃ μου περικυκλοῦντα τὴν χαριέστατον ἐκεῖνην μορφήν, ἣ τις ἦτο ἡ ψυχὴ αὐτῶν καὶ ἡ ζωὴ.

Μετὰ παρέλευσιν τοσοῦτον ἐτῶν ἅτινα μὲ χωρίζουσιν ἀπὸ τῶν εὐφροσύνων ἐκεῖνων ἡμερῶν, ὑπάρχουσιν ἔτι μελωδίαι, ἃς δὲν δύναμαι νὰ ἀκούσω χωρὶς νὰ αἰσθανθῶ ἀνασκιρτώσαν τὴν καρδίαν μου, μεταξὺ δὲ ἄλλων τῶν φιλογερῶν πυρετῶν τοῦ Γρεττῶ, ὃν οὕτε ὁ Κάρολος ἀπέκαμνε παίζων οὕτε ἐγὼ ἀκροώμενος. Πολλοὺς ἔκτοτε μουσουργοὺς ἤκουσα, διότι δὰ, δόξα τῷ Θεῷ, δὲν ἔχομεν ἑλλείψιν τοιούτων, πολλοὺς δεξιωτάτους εἶλον καὶ διασημοτάτους, τοὺς μὲν ἐκτελοῦντας ὀλόκληρον μελόδραμα ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνης χορδῆς, τοὺς δὲ ἀπομιμουμένους πάντα τὰ ὄργανα. Παρέστην θεατῆς μυρίων τοιούτων θαυμαστῶν παιγνιδίων. Καὶ ὅμως, τί πε θέλετε, πλὴν δύο ἢ τριῶν μουσουργῶν, οὓς ὁ Θεὸς ἐπήρην εἰς τοὺς οὐ-

ρανούς ἴνα, βεβαίως διευθύνωσι τῶν Χερουβὶμ τὴν ὀρχήστραν, δὲν ἤκουσα ἄλλον τινα καταθέλξαντά με ὅσον με κατέβηγεν ὁ νέος ἐκεῖνος φίλος μου, ὁ Κάρολος.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξα ἐγὼ ἀρμόδιος κριτῆς τῶν τοιούτων. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν πράγμα τι μὲ συγκινήσῃ, ἔχει καλῶς, εἰ δὲ μὴ, δὲν ἀξίζει τίποτε κατ' ἐμὲ κριτὴν.

Τώρα ὑπάρχουσιν, ὡς γνωστὸν, ἄνθρωποι δικτεινόμενοι ὅτι ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ κρίναι εἶνε ὁ πάντων μωρότατος· πολὺ λυποῦμαι διὰ τοῦτο, διότι ἴσα ἴσα ἐγὼ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον κρίνω. Ἐκτιμῶ πολὺ μᾶλλον αἴσθημα ἀρελῆς ἀπλῶς ἐκδηλούμενον, ἢ πάντα ἐκεῖνα τὰ δυσκολώτατα καὶ πολὺπλοκα γυμνάσματα καὶ τὰς ἐπιδείξεις τῆς εὐστροφίας καὶ εὐλαμψίας τῶν χειρῶν καὶ τῶν δακτύλων, ἃς ἐκτελοῦσιν οἱ γελοιοποιοὶ τῆς τέχνης ἐπευφημοῦντος τοῦ ὄχλου. Τοιαύτη εἶνε ἡ γνώμη μου καὶ περὶ τῆς μουσικῆς καὶ περὶ τῆς φιλολογίας.

Ἐπειδὴ δὲ καθ' ἐσπέρην σχεδὸν συνεκινουόμεν μέχρι δακρῶν ἀκροώμενος τὸ βιολίον τοῦ Καρόλου, ἐνοεῖ πᾶς τις ὅτι ταχέως ἐπέσιθην καὶ ἐπίστευσα ὅτι δὲν ἦτο κοινὸς τις ἄνθρωπος. Τὸ πρᾶγμα διεδόθη καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἡμῶν φίλους, καὶ πάντες θελήσαντες νὰ τον ἀκούσωσι, κατεβέβησαν καὶ αὐτοὶ ὡς ἐγὼ. Ὡστε ὁ Κάρολος ἔγεινε μετ' ὀλίγον ὁ Ὀρφεὺς τοῦ φιλικῆς ἡμῶν θιάσου. Ἀπετελοῦμεν ἀκροατήριον νέων ἐνθουσιῶντων ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τρόπον τινα τὸν ἐκάνομεν νὰ δοκιμάσῃ τί ἐστὶ δόξα.

— Οἱμοι, ἔλεγεν εἰς ἡμᾶς πολλὰκις, φίλοι μου, μὲ ἀρπνίζετε, χύνετε εἰς τὴν καρδίαν μου μέθην καταστρεπτικὴν, διεγείρετε εἰς τὴν ψυχὴν μου δυνεῖρα ἀνόητα. Τί μοι δεικνύετε τὸ φάσμα τὸ ὀποῖον ποτὲ μου δὲν θὰ ἀξιώθω νὰ συλλάβω; Τί μοι προσφέρετε τὴν θελητικὴν κύλικα, τὴν ὀποῖαν οὐδέποτε θὰ ἐγγίωσι τὰ χεῖλη μου; Ἐγὼ εἶμαι προωρισμένος εἰς ἔργον ἄχαρι, καὶ κληρὸς μου εἶνε ἡ ἀσημότης καὶ ἡ σκοτία.

Ἐν τούτοις πάντες ἡμεῖς, πλὴν αὐτοῦ, ἐπεδιδόμεθα μετὰ τῆς νεανικῆς προθυμίας εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὰς τέχνας. Ὁ δὲ Κάρολος ἀποπερατώσας τὰς νομικὰς σπουδὰς του ἠτοιμάζετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του. Φύσει δὲ ὢν ὑπερήφανος καὶ περιστρεφόμενος, οὐδέποτε εἶπεν εἰς ἡμᾶς τίποτε περὶ τῆς καταστάσεώς του, ἀλλ' ἐκ τοῦ τρόπου τούτου καθ' ὃν ἐξῆ εὐκόλως ἐνοήσαμεν ὅτι ἡ οἰκογένειά του δὲν ἦτο εὐκατάστατος. Ἐσπέραν τινα ἐν τῷ ἡμεῖς οἱ δύο ἐν τῷ δωματίῳ του, ὅπερ ἠτοιμάζετο νὰ καταλίπῃ διὰ παντός, πρῶτον φοράν μοι εἶπε περὶ τῆς ἐναντιότητος τῆς τύχης του.

— Εἶσθ' εὐτυχεῖς, εἶπε μετὰ πικρίας. Ἐγὼ πηγαίνω νὰ ταφῶ ζωντανός.

Καὶ ἐβάδιζεν ὡς λέων ἐν τῷ κλωθῷ του, καὶ τύπτων τὴν κεφαλὴν. Προσπαθῶν νὰ καταπραύνη

τὸ πάθος του ἔλαβε τὸ βιολίον του καὶ ἔπαιζεν αὐτοσχεδίου τινὰς μελωδίας παθητικωτάτας, ὥστε τὰ δάκρυα κατέρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἔκλαιε δὲ καὶ αὐτὸς ἀκούων τὰς μελωδίας του. Ἐγερθεὶς ἐγὼ ἔδραμον πρὸς αὐτὸν καὶ λαβὼν ἐν ταῖς ἀγκάλαις μου τὴν ἡρώτητα διατί, ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ ταφῇ εἰς ἐπάγγελμα ὅπερ φύσει ἀπεστρέφετο, διατί δὲν προσεπάθει νὰ παρασκευάσῃ διὰ τῆς πρὸς τὴν μουσικὴν δεξιότητός του, διὰ τῆς μεγαλοφυΐας του ἴσως, θέσειν τινὰ ἐν τῷ μεγάλῳ θεάτρῳ, ὅπου κατ' ἐμὴν γνώμην ἦτο ὁ προορισμὸς του.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλοτε πολλάκις τὸν εἶχον προτρέψῃ εἰς τοῦτο, κατάρθωσα νὰ κλονίσω τὴν ἀπόφασίν του.

Ἐτυχε νὰ σχετισθῶ πρὸς εὐπατρίδην τινὰ ἔχοντα τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ εἶνε στενὸς φίλος τοῦ διασήμευ Βαγιῶ. Ὁ εὐπατρίδης οὗτος ἐθήρευε τὴν φιλίαν τῶν καλλιτεχνῶν, ἡγάπα τὴν μουσικὴν καὶ ἐνομιζέτο ὡς γνώστης αὐτῆς. Τῷ εἶπον περὶ τοῦ νεκροῦ μου φίλου μετὰ τοσοῦτου ἐνθουσιασμοῦ, ὥς κατελήφθη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ τον ἀκούσῃ. Ὁρίσαμεν δὲ καὶ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τῷ ὄντι μεταβῆς εἰς τοῦ εὐπατρίδου, τὸν ὠδήγησα εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Καρόλου ἐν ἀγνοίᾳ του, ἐννοεῖται, διότι ἐφοδοῦμην μήπως τὸν ἐξαγριώσω καὶ δὲν θελήσῃ νὰ μας δεχθῇ.

Εὔρομεν τὸν Κάρολον ἐν τῷ δωματίῳ του, ὅστις εἶχε καταντήσῃ, ὡς πάντες οἱ μουσικοὶ, ἀλλόκοτος ἄνθρωπος, φαντασιόπληκτος, ἰδιότροπος. Ἀδύνατον ἐστάθη νὰ τον πείσωμεν νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας τὸ τοξάριον· μάλιστα δὲ ὅτ' ἔμαθεν ὅτι φίλος τοῦ διασήμευ Βαγιῶ ἦτο περίεργος νὰ τον ἀκούσῃ, ἠρώτησε μὴ ἤλθομεν σκοπὸν ἔχοντες νὰ τον ἐμπαιξώμεν; Μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας κατωρθώσαμεν νὰ τον καταπραυνώμεν. Ἡλπίζον τούλάχιστον ὅτι θὰ συναινέσῃ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ κ. Ρ* * * περὶ μουσικῆς, ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπισκέψεως περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἠδυνήθημεν νὰ τον κάμωμεν νὰ ὀμιλῇ, ἢ περὶ Κωδίκων καὶ περὶ τῶν Πανδέκτων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἐδῆλωσε δὲ ὅτι οὐδὲν γινώσκει περὶ μουσικῆς, οὐδὲ λεπτόν δίδει δι' αὐτὴν, καὶ ὅτι λίαν ἀσμένως θὰ ἀντήλλασσεν ὅλας ὁμοῦ τὰς περροῦκας τοῦ Μόζαρτ, τοῦ Βέμπερ, τοῦ Ἀὔδν καὶ τοῦ Βετόβεν ἀντὶ μιᾶς καὶ μόνης τρυφῆς τῶν τζουλουριῶν τοῦ νομοδιδασκάλου Τριβωνιανοῦ. Ἐγὼ ἤμην εἰς ἄκρον τεθλιμμένος, καὶ ἐξερχόμενος μετὰ τοῦ κ. Ρ* * * ἐνόμισα καθήκόν μου νὰ τον ζητήσω συγγνώμην. Ἀλλ' ἐκεῖνος ὑπολαβὼν μ' εἶπε:

— Ὁ νέος πολὺ μ' ἀρέσει· προσπάθησε νὰ κατορθώσῃς νὰ τον ἀκούσῃ.

Ἴδου δὲ πῶς ἐπεχείρησα τοῦτο καὶ πῶς τὸ κατάρθωσα.

Ἐκρυψά μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸν κ. Ρ* * * ἐν μικρῷ δωματίῳ, ὅπερ συνκοινωνεῖ πρὸς τὸ δωμάτιόν μου. Ἐγραψά δὲ ἐνωρὶς πρὸς τὸν Κάρολον

ὅτι τὸν περιμένω μετὰ τοῦ βιολίου του. Ὅτω δὲ πολλάκις τὸν ἐκάλεον ὁσάκις ἠσθάνομην θλιψίαν τινὰ ἢ εἶχον ἀνάγκην παρηγορίας καὶ ἀνακουφίσεως. Ἐκεῖνος δὲ προθύμως ἔσπευδε καὶ μ' ἐθεράπευε δι' ὀλίγων τινῶν κινήσεων τοῦ τοξαρίου του. Τὴν ὠρισμένην λοιπὸν ὥραν ἐχάωην ὡς ἤμην ἐνδεδυμένος εἰς τὴν κλίνην μου ἀναμένων τὸν ἰατρὸν ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἦλθε.

Ἀφ' οὗ ἐκάθισεν ὀλίγην ὥραν παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν μου, ἐξήγαγεν ἐκ τῆς θήκης τὸ βιολίον καὶ ἔπαιζεν ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε τὸν εἶχον ἀκούσῃ. Ἀλλ' ὅμως δυσπιστῶν πρὸς ἑμαυτὸν διολογίζομην μετ' ἀγωνίας ὁποῖαν τινὰ γνώμην εἶχον ἄρα γε καὶ ὁ κ. Ρ* * * ἐν τῇ κρύπτῃ του, ὅτε αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ μεγάλου τινὸς τεμαχίου τοῦ Βετόβεν, ἀνοίγει βιαίως ἢ θύρα τοῦ παρακειμένου δωματίου, καὶ ὁ κ. Ρ* * * ὄρμαξ πρὸς τὸν Κάρολον καὶ τον περιβάλλει διὰ τῶν βραχιόνων του, καὶ τον σφίγγει ἐπὶ τῆς καρδίας του. Ταυτοχρόνως δὲ καὶ ἐγὼ ἐπήδησα ἀπὸ τῆς κλίνης μου καὶ ἀνεσπύρτων ὡς περὶ ἄσπρον, ἐν ᾧ ὁ Κάρολος ἔχων ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τὸ τοξάριον ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὸ βιολίον, δὲν εἴξευε καὶ αὐτὸς πῶς νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν ἐναγκαλισμῶν οἵτινες τὸν ἐπινοιον.

Ἐπάρχουσιν ἄνθρωποι οἵτινες οὐδὲν αὐτοὶ πράξαντες εἶνε τῶν πάντων ἐνήμεροι καὶ εὐρίσκονται ἀναμειγμένοι καὶ παρακολουθοῦσι δραστηρίως τὴν κίνησιν τῶν τεχνῶν καὶ τῆς φιλολογίας, ἄνθρωποι μακάριοι, οἵτινες ἀντὶ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως ἔλαβον παρὰ Θεοῦ ἀσφαλίαν καὶ λεπτήν περὶ τοῦ καλοῦ κρίσιν, κλίσιν καὶ πάθος πρὸς τὰ καλὰ. Γινώσκουσιν ἀκριβῶς πᾶν ὅ τι ἀναφέρεται εἰς τοὺς συγχρόνους συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνας. Εἶνε ἐνήμεροι παντός ὅ τι παρασκευάζεται. Ὅποῖον λ. χ. δρᾶμα ὁ δεῖνα ποιητῆς συγγράφει χάριν τοῦ δεινῶς θεάτρου, καὶ ὁποῖαν εἰκόνα ὁ δεῖνα ζωγράφος θὰ ἐκθέσῃ ἐν τῇ προσεχεῖ ἐκθέσει, μετὰ ἐν ἑτοῦς. Ἐπισκέπτονται ἅπαξ τούλάχιστον τῆς ἐβδομάδος τὰ ἐργαστήρια τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τὰ σπουδαστήρια τῶν μουσικῶν καὶ τῶν συγγραφέων. Ὁ λόγος τῶν ἔχει κύρος καὶ ἡ γνώμη τῶν εἶνε νόμος. Εἶνε φύσει εὐμενεῖς, κρείττονες πάσης ζήλοτυπίας ἢ μίσους καὶ ἀντιζηλίας, σπεύδουσιν εἰς προὔπαντησιν πάσης ὑποφωσκούσης εὐφυΐας καὶ τὴν λαμβάνουσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν των. Εἶνε ἀνάδοχοι τῆς μεγαλοφυΐας, καὶ ναὶ μὲν μετὰ θάνατον οὐδὲν ἄλλο τῆς ὑπάρξεώς των ἔχουσιν θὰ καταλίπωσιν ἢ λόγους καὶ μόνον λόγους, ἀλλ' ὅμως ἐφ' ὅσον ζῶσι μετέχουσιν ἱκανῶς οὐκ εὐκαταφρονήτου μέρους τῆς τῶν προστατευομένων τῶν δόξης.

Ἐκ τῶν μακαρίων τούτων ἀνδρῶν ἦτο καὶ ὁ κ. Ρ* * *. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν ἐπῆρε τὸν Κάρολον ἐκόντ' ἀέκοντα νὰ συμπάγῃσι καὶ τὴν ἑσπέραν, χωρὶς νὰ τῷ εἴπῃ τίποτε, τὸν ἔφερον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ βασιλέως τοῦ βιολίου, τοῦ περιφήμου Βαγιῶ.

Γ'

Ἐξοχος οὗτος μουσικὸς συνεκάλει ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος ἐν τῷ οἴκῳ του δοκίμους τινὰς μουσικοὺς καὶ μετ' αὐτῶν ἐξετέλει ἐνώπιον εὐαρίθμου μὲν, ἀλλὰ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου τὰς συμφωνίας τοῦ Βετόβεν καὶ τὰς τετραφωνίας τοῦ Μόζαρτ, μετὰ χάριτος καὶ ἀγαθότητος ἀπεριγράπτου προεδρεύων τῶν συναθροίσεων τούτων, ὧν αὐτὸς ἦτο ἡ ψυχὴ καὶ ἡ δόξα. Τὰς ἑσπέρας ἐκεῖνας ἐξάπαντος οἱ Ἄγγελοι ὑπεξέφευγον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέβαινον νὰ ἀκούσωσι τὰς θείας ἐν τῷ μουσικῷ ἐκείνῳ ἱερῷ ἐκτελουμέναις μελωδίαις. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν ἀκριβῶς ἐσπερίδα ὁ κ. Ρ* * * εἰσήγαγε τὸν Κάρολον εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως τοῦ βιολίου.

Ἐγὼ ἤμην τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐν τῷ δωματίῳ μου τεταραγμένος σφόδρα καὶ ἀγωνιῶν, διότι ἠσθάνομην ὅτι τὸ μέλλον τοῦ Καρόλου ἐκρέματο ἐκ τῆς ἐπισήμου ἐκείνης δοκιμασίας· ἤμην δὲ βέβαιος ὅτι μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐσπερίδος πρὶν ἢ μεταβῆ εἰς τὸ δωμάτιόν του θὰ ἔλθῃ νὰ μοι διηγηθῇ τὰ διατρέξαντα.

Καὶ τῷ ὄντι μετὰ τῆς ἐνδεκάτης ὥρας καὶ τοῦ μεσονυκτίου τὸν εἶδον εἰσερχόμενον ὡς παράφροντα εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Ἐρρίθη εἰς τὰς ἀγκάλας μου καὶ ἐπὶ πέντε λεπτά τῆς ὥρας οὐδὲ μίαν λέξιν τοῦ ἠδυνήθηεν νὰ καταλάβῃ· διότι ἐλάλει, ἐγέλα καὶ ἔκλαιε ταυτοχρόνως. Τέλος δὲ μετὰ τὴν ὕρσιν τῶν πρώτων συγκινήσεων κατάρθωσα νὰ τον καθίσω, καὶ ἀπλήστως πλέον ἤκουον, ἤκουον, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ μὴ παραλίπη τίποτε. Τὰ πάντα ἤθελον ἐγὼ νὰ μάθω καὶ τὰ πάντα μοὶ ἐδιηγήθη ἐκεῖνος. Μοὶ περιέγραψε τὴν ἐπιληψίαν του ὅτε εὐρέθη αἴφνης καὶ ἀπροσδοκῆτως καταντικρὺ τοῦ Βαγιῶ, τὴν συγκίνησίν του ἐπὶ τῇ εὐμενεστάτῃ ὑποδοχῇ τοῦ ἐξόχου μουσουργοῦ, τὴν χαρὰν του καὶ τὴν ἔκστασιν ὅτε ἤκουσε τὴν ἀρίστην μουσικὴν ἐκτελουμένην ὑπὸ τῶν ἀρίστων τῆς ἐποχῆς μουσικῶν. Ἀλλ' ὅτε ἤδη ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος τῆς διηγήσεως, ὅπερ πρὸ πάντων περιέμενον ἀνυπομόνως, ἠγέρθη καὶ μετὰ φωνῆς ζωηροτέρας καὶ βλέμματος λαμπροτέρου καὶ ὅλος ἐνθους:

— Ἴδου! ἀνεφώνησεν. Ἡμὴν ὄρθιος εἰς μίαν γωνίαν καὶ μόλις εἶχον ἐκεῖνοι τελειώσῃ ποιμενικὴν τινὰ συμφωνίαν. Ἐγὼ παρετήρουν τὸν Βαγιῶ μετὰ θρησκευτικοῦ θαυμασμοῦ, ἀλλ' αἴφνης τὸν βλέπω ἀποσπώμενον ἀπὸ τῆς ὁμηγύρευς, διευθυρόμενον πρὸς με καὶ ἐγγερισζόμενός μοι τὸ βιολίον του. Καὶ κατὰ πρόωτον μὲν δὲν ἐνόησα τί με ἤθελεν ἐν τῇ παραγῇ μου ἔλαβον τὸ βιολίον καὶ τὸ ἀπέδωκα εἰς αὐτὸν ἀφ' οὗ πρόωτον τὸ ἔφερα πρὸς τὰ χεῖρά μου καὶ εὐλαβῶς τὸ ἠσπάσθην. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόκειτο περὶ τούτου· διότι μετὰ πολλὰ ἐνόησα ὅτι ἐνέπεσα εἰς ἐνέδραν φοβεράν.

Ἡ πρώτη μου κίνησις ἦτο νὰ ὀρμήσω πρὸς τὸν κ. Ρ* * * καὶ νὰ τον κατασπαράξω, ἀλλὰ μ' ἐφάνη ὅτι με εἶχον καρφώσῃ ἐπὶ τοῦ καθίσματός μου.

Προσεπάθησα νὰ λαλήσω· ἀλλὰ ποῦ νὰ λαλήσω; Πάντα τὰ περιστοιχίζοντά με ἐμψυχά τε καὶ ἀψυχά, ἄνθρωποι καὶ σκεῆ, μοὶ ἐφάνιντο περιστρεφόμενα, ἐν ᾧ ὁ Βαγιῶ ἐνώπιόν μου ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ καταθρονίου ἐκείνου κύκλου ἀκίνητος καὶ φοβερὸς ὡς ἀγαλμα μοὶ εἶδιδε τὸ βιολίον του. Πόσον διήρκεσεν ἡ ἔκστασις μου ἐκείνη; ἀγνοῶ. Τοῦτο δὲ μόνον ἠξέσρω ὅτι ἐπῆλθε στιγμὴ καθ' ἣν ὡς ἄνθρωπος πίπτων κατακέφαλα εἰς τὸ βάραθρον, ὅπερ δὲν δύναται πλέον ν' ἀποφύγῃ, εἴτενα λυσσώδως καὶ μετ' ἀπελπισίας τὴν χεῖρα, ἤσπασα τὸ βιολίον καὶ σείων ὡς βουφαίαν τὸ τοξάριον ἔδραμον εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης. Τὰ μετὰ ταῦτα δὲν τα ἐνθυμοῦμαι, πλην μόνον ὅτι αἴφνης ἀρπυνίσθην ὑπὸ βραγδαίων καὶ παρατεταμένων χειροκροτήσεων καὶ κατέπεσα ἐπὶ τοῦ καθίσματός μου ἐξηνητημένος καὶ λιπόθυμος. Ὅτε δὲ συνῆλθον εἶδον περιστοιχίζοντά με φιλικὰ πρόσωπα καὶ μετὰ αὐτῶν τὸν Βαγιῶ παρατηροῦντά με καὶ μειδιῶντα.

— Ὡ διδάσκαλε! . . . ἀνεφώνησα τρέμων καὶ συγκεκριμένος καὶ θλίβων μετὰ σεβασμοῦ τὰς χεῖράς του ἐντὸς τῶν χειρῶν μου.

Ἐκεῖνος δὲ ἀπλῶς καὶ ἀγαθὸς ὡς ἡ μεγαλοφυΐα, ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας του καὶ με θλίβει ἐπὶ τῆς καρδίας του ἐπυρηνιούτων καὶ χειροκροτούντων πάντων τῶν παρισταθέντων.

— Τώρα πλέον εἶσαι τέλειος! εἶπεν ὁ κ. Ρ* * * πλήττων με ἐλαφρῶς τὸν ὤμον· ἐγὼ δὲ μετ' ὀρμῆς, τὸν ἐσφιγξα, τὸν ἐσφιγξα, ἀλλὰ δὲν τον ἐπνίξα.

Ὅτι προσέβλεπον συνέβη, διότι ὄντως ἡ ἑσπέρα ἐκείνη ἀπεφάσισε περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ νεκροῦ μου φίλου. Παρακίτησας πᾶσαν περὶ τὰ νομικὰ ἀσχολίαν ἐπεδόθη ὅλος εἰς τὴν λατρείαν τῆς μουσικῆς τέχνης. Καὶ τίποτε μὲν δὲν μοὶ εἶπε περὶ τοῦ πόσον ἠγωνίσθη καὶ ἐπάλασσε κατὰ τῶν ἐπιμόνων ἀπαιτήσεων τῆς οἰκογενείας του· ἀλλ' ἐγὼ εὐκόλως ἐνόησα τὰ πάντα. Ἐνόησα ὅτι δὲν τῷ ἐστέλλον πλέον χρήματα πρὸς συντήρησίν του καὶ ὅτι ὁ ἀτυχὴς φίλος μου ἀναμένων τὴν αἰσίαν φορὰν τῆς τύχης, ἐμελλε νὰ εὐρεθῇ μετ' οὐ πολὺ ἀπέναντι φοβεροῦ ἀντιπάλου, τοῦ εἰδεχθοῦς ἐκείνου τέρατος, τῆς πτωχείας. Ὁδηγούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Βαγιῶ ὅστις σφόδρα τὸν ἡγάπα καὶ οὔτε μαθημάτων οὔτε συμβουλῶν ἐφείδετο, ἠδύνατο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ νὰ καταστῇ ἐκ τῶν μάλλον διακεκριμένων βιολιστῶν τῆς ἐποχῆς. Ἀλλ' ὁ Κάρολος ἐπεθύμει δόξαν λαμπροτέραν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Βαγιῶ ἀντὶ νὰ τον ἀποθαρρύνῃ, τούναντίον τὸν ὤθει καὶ τον ἐνεθάρρυνε διδὼν ἐν τῷ μαθητῇ του καὶ ἀναγνωρίσας ἐνυπάρχοντα ἐν αὐτῷ σπινθηρὰ δημιουργικῆς ἐστίας. Προσηθάνετο δὲ ὁ μέγας μουσουργὸς μετὰ πολλῆς λύπης ὅτι ἀποθνήσκων θὰ παρελάμβανε μετ' ἑαυτοῦ τὸ μυστήριον τῆς καλῆς ταύτης τέχνης, ἣν αὐτὸς εἰς τοσοῦτον μέγεθος καὶ τοιαύτην περιωπὴν ἀνύψωσε καὶ προ-

βίβασεν. Ὁ Κάρολος λοιπὸν ἐστρεψεν εἰς τὴν μουσικὴν σύνθεσιν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σπουδὴν, πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις καὶ πάσας τὰς προσπαθείας. Ἀλλ' ὤφριεν ὅμως καὶ νὰ ζήσῃ. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἦτο καὶ ὑπερήφανος καὶ οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ εἶπῃ τι περὶ τῆς δυσχεροῦς καταστάσεώς του, οὔτε εἰς τὸν Βασιῶ οὔτε εἰς τὸν κ. Ρ^ο, οὔτε βεβαίως θὰ τον συνίστα εἰς τὴν ἀρχήσαν ἐνὸς τῶν μεγάλων θεάτρων. Αὐτὸς καὶ μόνος εἰζευρε τὴν δεινὴν θέσιν του, καὶ προσεπάθει νὰ τὴν μετριάτῃ παραδίδων κατ' οἶκον μαθήματα μουσικῆς, ἀντιγράφων μουσικὴν, καὶ τὴν ἐσπέραν παίζων ἐν μικρῷ τινι καὶ ἀποκέντρῳ θεάτρῳ. Οὗτος δὲ ἐκέρδιαιεν τὸν ἐπιούσιον, τὰς δὲ ὑπολειπομένας αὐτῷ ὥρας εἰργάζετο ἀποβλέπων πρὸς τὸ μέλλον ὑπερ' ὑπέσχετο νὰ τον ἀποζημιώσῃ ἀντὶ τῶν τοσούτων θλίψεων καὶ τῶν πικριῶν καὶ ὑπέμενε σιωπῶν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ βίου τοῦ Κάρου ἐπεχείρησα ἐγὼ μικρὰν ἀποδημίαν. Ἦλθον δὲ νὰ τον ἀποχαιρετήσω ἐν τῷ μικρῷ ἐκείνῳ δωματίῳ ἐν ᾧ τόσας εὐχάριτους ὥρας διήλθον ἄλλοτε μετ' αὐτοῦ.

— Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου, τῷ εἶπον, θὰ εἶσαι διάστημα καὶ δὲν θὰ ἔλθω νὰ σε ζητήσω πλέον εἰς τοῦτο ἐδῶ τὸ ὑπερφῶν· διότι ἡ δόξα καὶ ἡ τύχη θὰ σ' ἔχη πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν πρέπουσαν εἰς σὲ θέσιν καὶ ἐγὼ τότε θὰ καυχῶμαι διότι πρῶτος ἐγὼ σ' ἐνόησα καὶ πρῶτος σ' ἐμάντευσα.

— Ὅποιον δῆποτε μ' εὕρησ, ὑπέλαβεν ὁ Κάρολος, εἴτε ἄτημον εἴτε διάσημον, εἴτε πλούσιον εἴτε πένητα, θὰ μ' εὕρησ ὅμως εὐτυχέστατον διότι θὰ σ' ἐπανιδῶ καὶ θὰ σε κατασπασθῶ.

Καὶ ἀπεχωρήθημεν ὑποσχόμενοι νὰ γράφωμεν συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους.

[Ἐπειτα τὴν τάξιν.]

[Κατὰ τὸ γαλλικόν].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ

Ἐν Ὁλλανδικῶν σχολείων.—Ὁ χαρακτήρ τῶν Ὁλλανδῶν.

Διακρίβων ἐν Χάγη, τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Ὁλλανδίας, ἐπεχείρησα δύο ὥραϊας ἐκδρομὰς εἰς τὰ περίξ.

Τὴν μὲν πρῶτην εἰς τὸ χωρίον τοῦ Naaldwijk καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου εἰς τὴν πικριαν, ἐνθα πρόκειται νὰ ἀνοιχθῇ ἡ νέα διώρυξ τοῦ Rotterdam. Χάρις τῇ ἀβρότῃ ἐπόπτου τινὸς τῶν σχολείων, ὃν συνώδευον, ἠδυνήθην νὰ ἱκανοποιήσω ἐν Naaldwijk τὴν ζωρὰν ἐπιθυμίαν, ἣν εἶχον τοῦ νὰ ἴδω προκαταρκτικόν τι σχολεῖον. Προλαμβάνω δὲ νὰ εἶπω ἀπὸ τοῦδε ὅτι ἡ εὐχαρίστησίς μου ὑπερέβη τὰς προσδοκίας μου. Ἡ οἰκία, ἣτις εἶνε ἐκτεταμένη ἐπίτηδες, ὅπως χρησιμεύσῃ διὰ σχολεῖον, συγχάνει μεμονωμένη καὶ συνίσταται μόνον ἐξ ἐνὸς ἰσογείου πατώματος. Ἐν τῷ μικρῷ προθαλάμῳ ὑπῆρχεν ὀλόκληρος σωρὸς βυλίνων πεδίλων, ἀπερ ἦσαν τὰ ὑποδήματα τῶν μαθητῶν, οἵτινες τὰ ἀ-

ποθέτουσιν ἐκεῖ, εἰσερχόμενοι, καὶ ἀναλαμβάνουσιν αὐτὰ ἐξερχόμενοι. Ἐντὸς τοῦ σχολείου τὰ παιδία φοροῦσι μόνον τὰς περικνημίδας των καὶ δὲν ὑποφέρουσι παντάπασιν ἐκ τοῦ ψύχους. Αἱ περικνημίδες αὗται εἰσι πυκνόταται, αἱ δὲ αἰθουσαι θερμαὶ, ὡς ὑπουργικὰ γραφεῖα. Ἀμὲν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν, οἱ μαθηταὶ ἠγέθησαν, ὁ δὲ διδάσκαλος προὐχώρησε πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἐπόπτου. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ πτωχὸς διδάσκαλος τοῦ χωρίου ὠμίλει τὴν γαλλικὴν, εἰς τρόπον ὥστε ἠδυνήθημεν νὰ συνάψωμεν μικρὸν διάλογον.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ ὑπῆρχε τεσσαρακοντὰς μαθητῶν ἀρρένων καὶ θηλέων, τεταγμένων χωριστὰ ἐνθεν καὶ ἐνθεν. Ὅλα τὰ παιδία ἦσαν ξανθὰ, στρογγυλοπρόσωπα καὶ εὐρωστα, ἔχοντα ἀγαθὴν ὄψιν καὶ πρόσωπόν τινα ὁμοιότητα πρὸς μικροὺς πατέρας καὶ μητέρας, ὁμοιότητα, ἣτις ἤθελε κινήσει τὸ μείδιμα ὑπαλλήλου τινὸς τοῦ περὶ ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ γραφεῖου. Τὸ κτίριον διήρηται εἰς πέντε αἰθούσας, χωριζόμενας ἀπ' ἀλλήλων δι' ὑαλοφράγματος, ὅπερ κλείει ἐλάστην αὐτῶν, ὡς ξύλινον διάφραγμα. Ὅταν ὁ διδάσκαλος μιᾶς τάξεως ἀπουσιάζῃ, ὁ τῆς ἄλλης δύναται νὰ ἐπιτηρῇ τοὺς μαθητὰς τοῦ συναδέλφου του, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του. Ὅλοι αἱ αἰθουσαι εἰσὶν εὐρύχωροι καὶ φωτίζονται δι' ὑψηλῶν παραθύρων, διηκόντων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς, ὥστε ὑπάρχει ἐν αὐταῖς ἄπλετον φῶς, ὡς ἐν ὑπαιθρῳ.

Τὰ θρανία, οἱ τοίχοι, τὸ ἔδαφος, αἱ ὕλκοι, αἱ θερμάστραι, τὰ πάντα ἦσαν καθαρὰ, ὡς ἐν αἰθούσῃ χοροῦ. Διατηρήσας εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῆς μαθητείας μου, τὴν ἐνθύμησιν ἀκαθάρτων τινῶν μερῶν, ἀπερᾶσιθα θαρρούντως νὰ ἐξικριθῶσιν οἴκοθεν, πῶς διέκειντο τὰ καθέκαστα ἐν Ὁλλανδικῷ σχολείῳ. Εἶδον ὅθεν πᾶν ὅτι ἐπιθύμου, διαβεβαιῶ δὲ ὅτι δὲν θὰ εὕρη τις μείζονα τάξιν καὶ καθαριότητα εἰς τὰ πρῶτα ξηνοδοχεῖα. Ἀκολούθως εἶδον ἀνητημένα εἰς τοὺς τοίχους πλεῖστα ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἐκείνων, ἅτινα ἐνθυμοῦμαι ὅτι τοσάνις ἐπεθύμησα νὰ ἔβλεπον, ὅτε ἐκαθήμεν ἐπὶ τῶν θρανίων, τουτέστι μικρὰς εἰκόνας μὲ χωρογραφίας καὶ πρόσωπα, εἰς ἃ ὁ διδάσκαλος προσαρμόζει διηγῆσεις καὶ διδάγματα, ὅπως κάλλιον ἐντυπωθῶσιν ἐν τῇ μνήμῃ. εἰκόνας διαφόρων πραγμάτων καὶ ζώων, γεωγραφικοὺς χάρτας ἐκτετυπωμένους ἐπίτηδες μεγάλους γράμμασι καὶ χρώμασι ζωηροῖς, ἀπορτήματα, γραμματικὸς κανόνας, ἀξιώματα γεγραμμένα διὰ μεγάλων χαρακτῆρων. Ἐν μόνον ἐφάνη μοι κάπως ἀτελεῖς, ἡ καθαριότης τῶν προσώπων τῶν παιδίων.

Κατὰ τὴν ὁμολογίαν πολλῶν περιηγητῶν καὶ τινῶν μάλιστα Ὁλλανδῶν, ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ τοσούτη κατανάλωσις ὕδατος ἐνεργεῖται διὰ τὰ πράγματα, ὥστε δὲν μένει πλέον ὕδωρ διὰ τὰ πρόσωπα, καὶ τὸ χερίστον, οὔτε διὰ τὰς κυρίας αὐτάς. Ἀλλ' εἰσώμεν τὰς λεπτομερεῖας ταύτας.

Εἰς τινὰ σχολεῖα τῆς Ἑλβετίας ὑπάρχουσι πλυντήρια, ἐνθα τὰ παιδία ὑποχρεοῦνται νὰ πλύνωνται εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα. Ὅπως μείνω κατὰ πάντα εὐχαριστημένος, ἐπεθύμου νὰ εὕρω πλυντήρια καὶ ἐν τοῖς ὀλλανδικῷ σχολείοις.

Εἶπον ἀνωτέρω ὁ πτωχὸς διδάσκαλος, ἀλλ' ἡ ἐκφρασίς αὐτῆ εἶνε τρόπος τοῦ λέγειν, καθόσον ἐκτοτε ἔμαθον ὅτι τὰ διδάκτρα αὐτοῦ ἀνέρχονται ἐτησίως εἰς πλεῖονα τῶν δύο χιλιάδων διακισίων φράγκων. Ἐντὸς δὲ τούτου ἔχει τὴν κατοικίαν του δωρεὰν ἐντὸς ὠραίας οἰκίας τοῦ χωρίου. Ἐν Ὁλλανδίᾳ οἱ διδάσκαλοι τῶν προκαταρκτικῶν σχολείων, καὶ οἱ βοηθοὶ αὐτῶν, (διότι ὑπάρχουσι καὶ βοηθοὶ) οὐδέποτε λαμβάνουσι ὀλιγώτερον τῶν δικαιοσίων φράγκων. Ἡμισθοδοσία αὕτη εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενος ἐλάχιστος ὅρος, ὁ πληρωτέος ὑπὸ τῆς κοινότητος. Ἀλλ' ὁδοδομοὶ περιορίζονται εἰς τὸν ἀριθμὸν τούτων, τινὲς δὲ δημοδιδάσκαλοι ἔχουσι τὸν αὐτὸν μισθὸν, ὃν λαμβάνει παρ' ἡμῶν εἰς ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν Ὁλλανδίᾳ τὰ τρόφιμα εἰσι πολλὰ πλέον ὑπερτιμημένα ἢ ἐν τῇ ἡμετέρῃ χώρᾳ, ἀλλ' εἶνε ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι οἱ μισθοὶ οὗτοι, οἵτινες φρίνονται ἡμῖν ὑπέρογκοι, κρίνονται ἀνεπαρεῖς ἐκεῖ, διό καὶ γίνεται λόγος περὶ ἀυξήσεως αὐτῶν. Ὑπάρχει ἀπ' ἐτέρου περίστασις τις, ἣν δέον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἐν τῷ προκειμένῳ παραλληλισμῷ. Ἐνεκα τῆς διαφορᾶς τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος οἱ Ὁλλανδοὶ διδάσκαλοι πολὺ ὀλιγώτερον τῶν ἡμετέρων εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταναλίσκωσι τοὺς πνεύμονας, τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν εὐδιαθεσίαν αὐτῶν, τὸ δὲ πλεονέκτημα τούτου ἔχει βεβαίως καὶ αὐτὸ τὴν ἀξίαν του, δεδομένου ὅτι ἡ ὑγεία εἶνε πολὺτιμον ἀγαθόν.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Χάγῃ διατριβῆς μου, ἐσύχναζον εἰς τὴν μεγαλειτέραν λέσχην τῆς πόλεως, ἣτις ἔχει πλέον τῶν δύο χιλιάδων μελῶν καὶ κατέχει εὐρύτατον μέγαρον ἐγγὺς τοῦ Binnenhof. Ἐν αὐτῷ ἐποίησα τὰς ἐπὶ τοῦ ὀλλανδικοῦ χαρακτῆρος παρατηρήσεις μου.

Ἐκτὸς τῆς βιβλιοθήκης, τοῦ ἐστιοτορίου καὶ τῶν αἰθουσῶν τοῦ παιγνίου, ἡ λέσχη περιέχει ἀναγνωστήριον χάριν συνδιαλέξεως καὶ ἀναγνώσεως ἐφημερίδων, ὅπερ ἀπὸ τῶν τεσσάρων τὸ ἐσπέρας μέχρι τοῦ μεσονυκτικοῦ βρῖθει κόσμος. Ἐκεῖ εὐρίσκει τις καλλιτέχνας, καθηγητὰς, ἐμπόρους, βουλευτάς, ὑπαλλήλους, ἀξιωματικούς. Οἱ πλεῖστοι ἔρχονται ἐνταῦθα, ἵνα πῶσιν ἐν ποτήριον πρὸ τοῦ δειπνοῦ μετ' ὃ ἐπιστρέψουσιν, ἵνα λάβωσι τὸν καφὲν αὐτῶν καὶ ἐνδυαμώσωσι τὸν στόμαχον διὰ μικροῦ βροφήματος τοῦ προσφιλοῦς ποτοῦ. Σχεδὸν πάντες λαλοῦσι, καὶ ὅμως δὲν ἀκούει τις εἰμὴ ἐλαφρὸν ψίθυρον. Καμύμων τοὺς ὀφθαλμοὺς νομίζει τις ὅτι ὑπάρχουσι τρεῖς ὀλιγώτερα τῶν πραγματικῶν πρόσωπα. Διέλθετε τὰς ἀπειρους γων-

νίας τῆς αἰθούσης, οὐδεμίαν θὰ ἴδῃτε σφοδρὰν χειρονομίαν, οὐδεμίαν θὰ ἀκούσῃτε λέξιν προφερομένην δυνατώτερον τῆς ἄλλης. Εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων ἀπὸ τινος ὀμιλοῦ δὲν αἰσθάνεσθε ὅτι ὀμιλοῦσι, δὲν βλέπετε εἰμὴ μόνον τὴν κίνησιν τῶν χειλέων. Βλέπει τις πολλοὺς σωματώδεις ἀνθρώπους μὲ εὐρυτάτας γνάθους καὶ ἄνευ μὲν μυστάκων, ἀλλ' ἔχοντας τὸ πρόσωπον περιτεταχισμένον ἐντὸς γενείου δίκην περιδεραίου, ἀγορεύοντας, χωρὶς νὰ ὑψώσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπερᾶνω τοῦ τραπέζιου καὶ χωρὶς νὰ ἀποθέτωσι τὸ ποτήριόν των.

Σπανιώτατα ἀνακαλύπτει τις, ἐν μέσῳ τῶν γονδρῶν τούτων προσώπων, ζωρᾶν καὶ πνευματώδη φυσιογνωμίαν, ὡς τὴν τοῦ Ἐράσμου, ἣν πολλοὶ θεωροῦσιν, ἀτόπως κατ' ἐμὲ, ὡς τὸν ἀληθῆ ὀλλανδικὸν τύπον.

Ὁ ἀνοίξας εἰς ἐμὲ τὰς θύρας τῆς λέσχης φίλος μοὶ παρέσχε τὴν γνωριμίαν πολλῶν μελῶν αὐτῆς. Ἡ μεταξὺ τοῦ ὀλλανδικοῦ καὶ ἰταλικοῦ χαρακτῆρος διαφορὰ δεικνύται πρὸ πάντων εἰς τὰς παρουσιάσεις. Πολλάκις τὸ πρόσωπον, εἰς ἃ παρουσιαζόμεν, μόλις ἐποίησε ἐλαφρᾶν τινα κλίσιν τῆς κεφαλῆς καὶ ἔμενεν ἐπὶ πολλὰ λεπτὰ χωρὶς νὰ ἀνοίξῃ τὰ χεῖλη. Ἐταπεινότης τότε ὅτι τὸ σθεσθὸν πρόσωπόν μου δὲν τῷ ἤρσταν, ἐφ' ᾧ καὶ ἠσθανόμην ἐγκαρδίως ἀντήχησιν τῆς αὐτῆς ἀντιπαθείας. Μικρὸν μετὰ ταῦτα ὁ εἰσηγητῆς μου ἀνεχώρησε καταλείπων με μόνον ἀπέναντι τοῦ ἔθρου μου. Τώρα, ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, προτιμῶ νὰ ἀποθάνω μᾶλλον ἢ νὰ ἀποτείνω εἰς αὐτὸν τὸν λόγον. Ἀλλὰ μετὰ λεπτῶν τινῶν σιωπῆν ὁ γείτων μου μοὶ ἔλεγε μετὰ τῆς μεγαλειτέρας σοβαρότητος.—«Ἐλπίζω ὅτι, ἂν δὲν ἔχῃτε ποσὸς ἄλλας ὑποχρεώσεις, θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ μοὶ κάμετε τὴν τιμὴν νὰ δειπνήσῃτε σήμερον μετ' ἐμοῦ.» Ἐμεινα ἐμβρόντητος ὡς νὰ ἐπιπτα ἐκ τῶν νεφελῶν! Ἐδειπνοῦμεν ὁμοῦ, ὁ δὲ φιλοξενῶν με ἐκάλυπτε μεθοδικῶς τὴν τράπεζαν διὰ φιαλῶν διαφόρων οἴνων Βορδῶ, Ῥήνου, Καμπανίτου, καὶ δὲν ἀπεχωρίζετο ἀπ' ἐμοῦ, χωρὶς νὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ δεχθῶ καὶ ἐτέρων πρόσκλησιν. Ἐνίοτε ἐζήτουν πληροφορίας τινὰς, ἀλλὰ μόλις καὶ μετὰ βίας μοὶ ἀπεκρίνετο, δίδων μοι συγχρόνως νὰ ἐνοήσω, ὅτι ἤμην ἐνοχλητικός. Τότε ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν «δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνὲ τις πλεῖστον ἀπολίτευτος!» Καὶ ὅμως τὴν ἐπομένην ἡμέραν μοὶ εἶδε πληροφορίας ἐγγράφως, πολλῶ σαφεστέρως, ἀκριβεστέρως καὶ λεπτομερεστέρως ἢ ὅσον θὰ ἐτόλμων νὰ ἐπιθυμήσω. Ἐσπέραν τινὰ παρακάλεσα ἀξιόλογόν τινα Κύριον, νὰ μοὶ εὕρη, ἀγνοῶ τί, εἰς ἕνα τῶν ἐξ ἀριθμῶν συνισταμένων ἐκείνων ὠκεανῶν, οἵτινες καλοῦνται Ὁδηγοὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν σιδηροδρόμων.

Ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἔλειπεν ἀπολύτως ἄφρωνος, ἐγὼ δὲ ἠσθάνθην ἐμαυτὸν οὐ μικρὸν προσβληθέντα. Ἀκολούθως ἔλαβε τὸ βιβλίον, ἔθηκε τὰ δύο-

πυρὰ του καί, μὲ τὴν ὑπομονὴν ἁγίου, ἐφυλλολόγησεν, ἀνέγνωσεν, ἐσημείωσεν, ἐπρόσθεσεν, ἀφῆρσεν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, καὶ ἅμα ἐτελείωσε, μοὶ ἔδωκε τὴν ἀπάντησιν ἔγγραφον, θέσας τὰ ὀμματοῦλιά του ἐν τῇ θήκῃ, χωρὶς μηδεμίαν νὰ προσέβη λέξιν.

Πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, μεθ' ὧν διηρχόμην τὸ ἐσπέρας, εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ ἐπιστρέφωσι παρ' αὐτοῖς εἰς τὰς δέκα ὅπως ἐργασθῶσι, καὶ νὰ ἐπαύωνται εἰς τὰς εἰδεκα καὶ ἡμίσειαν ἕνα μείνωσιν ἐκεῖ μέχρι τῆς μίας μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἄρα ἔλεγον ἅπαξ «πρέπει νὰ ἀναχωρήσω», δὲν ὑπῆρχε τρόπος ὅπως τοὺς ἀναγκάσῃ τις νὰ μεταβάλλωσιν ἀπόφασιν». Ὁ τελευταῖος κτύπος τῆς δωδεκάτης ὥρας μόλις εἶχε σημαίνει, ὅτε εὐρίσκοντο ἤδη ἔξω. Τὴν ἐνδεκάτην δὲ καὶ ἡμίσειαν ἀκριβῶς ἐνεραίνοντο αὐτὴς ἐπὶ τοῦ κατωρλίου. Οὐδόλως ἐπομένως ἄπορον ἐάν μετὰ τοιαύτης χρονομετρικῆς κανονικότητος εὐρίσκωσι τὸν καιρὸν νὰ ἐκτελῶσι τόσα πράγματα χωρὶς νὰ ὠθῶσι κἀνὲν ἐξ αὐτῶν μέχρι μανίας, καὶ ἐάν ἀναγινώσκωσι βιβλιοθήκας ὀλοκλήρους ἐκείνοι, οἵτινες οὐδόλως εἰσὶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν μελέτην. Δὲν ὑπάρχει βιβλίον ἀγγλικόν, γερμανικόν ἢ γαλλικόν ὅπου νὰ ἀγνωσῶν, ὅσον μικρὰς καὶ ἂν ἢ ἀξίας. Τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν πρὸ πάντων κατέχουσιν εἰς τὰ δάκτυλα. Ὅ,τι δὲ λέγομεν περὶ τῆς γαλλικῆς φιλολογίας κατ' ἰσχυρότερον λόγον ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς. Ἡ Ὁλλανδία εἶνε μία ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἐνθα συρρέει ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν ξένων ἐφημερίδων, καὶ ἡ μόνη ἴσως, ἐν ἣ ἐνδιαφέρονται καὶ διημιλοῦσι περισσότερον περὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ἄλλων. Ὁ τόπος εἶνε μικρὸς καὶ ἴσχυρος, ταχέως δὲ ἐξαντλεῖται τὸ κεφάλαιον τῶν ἡμερησίων νέων. Ἐντὸς δέκα λεπτῶν ἢ συνδιάλειξις διαπερᾶ τὸν Ῥήνον καὶ διατρέχει τὴν Εὐρώπην. Ἐνθυμούμαι ὅτι ἐξεπλάγην οὐκ ὀλίγον ἀκούων διημιλοῦντας περὶ τῆς πτώσεως τοῦ ὑπουργείου Scialoja καὶ περὶ ἄλλων ὑποθέσεων, ἀποκλειστικῶς Ἰταλικῶν, ὡς εἰ ἐπρόκειτο περὶ ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Ὁλλανδίας.

Εἰς τοὺς διαλόγους ἡμῶν ἐν τῇ Λέσχῃ ἠπόρουσαν τὸ κατ' ἀρχὰς μὴ ἀκούων ποτὲ τινα νὰ λαμβάνῃ τὸν λόγον ἀπλῶς μόνον ὅπως ἐπιδείξῃ διαλεκτικὴν δεινότητα. Ὅτε ἤνοιξε τις τὸ στόμα, ἤθελεν ἢ νὰ διατυπώσῃ ἐρώτημά τι, ἢ νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰδήσιν τινα, ἢ νὰ ἐπιφέρῃ παρατήρησιν. Ἡ τέχνη ἐκείνη τοῦ ἐκθέτειν μικροσκοπεῖς περιόδους ἐφ' ἐκάστης ιδέας, τοῦ ἀφηγεῖσθαι διὰ μακρῶν ἑκαστον γεγονότος, τοῦ ἐγειρεῖν ζητήματα ἐπὶ παντὸς ἀσημάντου ἀντικειμένου, ἢ τέχνη, λέγω, ἐκείνη ἐν ἣ ἡμεῖς οἱ Ἰταλοὶ, Γάλλοι, Ἰσπανοὶ καὶ Ἕλληνας θεωρούμεθα ὡς ἡγεμόνες καὶ διδάσκαλοι, τυγχάνει παντελῶς ἀγνωστος αὐτοῖς. Ἡ συνομιλία δὲν εἶνε παρ' αὐτοῖς ἀνταλλαγὴ ἤχων, ἀλλὰ συναλλαγὴ ἐμπορικῶν πράξεων, οὐδεὶς δὲ καταβάλλει

τὴν ἐλαχίστην προσπάθειαν ὅπως φανῇ σοφός, εὐφραδής, πνευματώδης. Καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς ἐν Χάγῃ διαμονῆς μου, μίαν μόνην εὐφυολογίαν ἤκουσα. Βουλευτὴς τις ὀμιλῶν μοι περὶ τῆς συμμαχίας τῶν ἀρχαίων Βαταβῶν μετὰ τῶν Ῥωμαίων μοι εἶπεν: «Ἐπὶ πάντοτε φίλοι τῶν καθεστηκυῶν ἀρχῶν». Ἐν τούτοις ἡ ὀλλανδικὴ γλῶσσα προσαρμόζεται εἰς τὰ λογοπαίγνια καὶ ἰδοὺ ἐν παράδειγμα. Ὁραία τις ξένη κυρία ἐζήτησεν ἐν προσκεφάλαιον παρὰ τινος νέου λεμβούγου τοῦ Treckschuit, ἀλλ' αὕτη δὲν ἐπρόφερε καλῶς τὴν λέξιν καὶ ἀντὶ τοῦ προσκεφαλαίου, ὅπου ἤθελε, ἐζήτησεν ἐν οἴλημα. Αἱ δύο ὀλλανδικαὶ λέξεις ἔχουσι σχεδὸν τὸν αὐτὸν ἦχον. Εὐτυχῶς περιηγητὴς τις, ἐκεῖ παρατυχῶν, παρενέβη, ὅπως ἐξηγήσῃ τὴν γενομένην παρενόησιν, καθότι ὁ λεμβούχος εἶχεν ἤδη σπογγίσει τὸ στόμα αὐτοῦ διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἦν ἐτοιμος.

Σπουδάζοντι τὸν ὀλλανδικὸν χαρακτῆρα, οὐδὲν μοι ἐφάνη βεβαίον πάνθ' ὅσα εἰς πλείερα συγγράμματα ἀνέγνων, ὅτι δηλαδὴ οἱ ὀλλανδοὶ συνειθίζουσι νὰ ὀμιλῶσι μετὰ περιτολόγου ματαιοσυχολίας περὶ τῶν δυστυχημάτων αὐτῶν. Τοῦναντίον τὸ ἐλάττωμα τοῦτο αὐτοὶ οὗτοι προσάπτουσι τοῖς Γερμανοῖς. Δὲν εὐρον αὐτοὺς οὐκ ἤττον οὔτε ἐγωιστὰς, οὔτε φιλαργύρους. Ἴδου χαρακτηριστικὸν τι φιλαργυρίας, ὅπου θέτουσιν εἰς βῆρος αὐτῶν. Σπεύδω δὲ ἀπὸ τοῦδε νὰ δηλώσω ὅτι οὐδεμίαν δίδω εἰς τὰ λεγόμενα πίστιν. Κατὰ τινὰ ναυμαχίαν κατὰ τῶν Ἄγγλων, οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ὀλλανδικοῦ στόλου μετέβησαν δῆθεν ἐπὶ τῶν ἐχθρικών πλοίων, ὧν τὰ πολεμοφόδια ἦσαν ἐντελῶς ἐξκνητλημένα καὶ ἐπώλησαν εἰς ὑψηλοτάτας τιμὰς πυρίτιδα καὶ σφαίρας, μεθ' ἧ ἤρξατο αὐτὴς ἡ μάχη. Τὴν ἀνυπόστατον ταύτην ἐπὶ φιλαργυρία κατηγοροῦν διαψεύδουσιν ὁ πλοῦτος τῆς χώρας, ἡ εὐημερία τῶν κατοίκων, τὰ πολυτελῆ μέγαρα, τὰ εἰς βιβλία καὶ εἰκόνας δαπανώμενα χρηματικά ποσά, καὶ πρὸ πάντων ἡ εὐποιία ἣτις εἶνε τοσοῦτον εὐρεῖα, ὥστε ἡ ὀλλανδικὴ κοινωνία κατέσχε ὡς πρὸς τοῦτο τὴν πρώτην θέσιν ἐν Εὐρώπῃ. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἐπισήμου εὐποιίας λαμβανούσης τὴν ὄψιν ἐκ τῆς κυβερνήσεως. Εἶνε φιλανθρωπικὴ αὐθόρμητος καὶ πάντῃ ἐλευθέρῃ ἐξασκουμένη ὑπὸ μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν ἐταιριῶν, αἵτινες ἱδρυσαν ἄπειρα καταστήματα, σχολεῖα, βιβλιοθήκας, δημοῦδαι συναθροίσεις, αἵτινες βοηθοῦν παντοῦ, προπορεύονται τῆς κυβερνήσεως ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἐκτείνουσι τὴν ἐπιτροπὴν αὐτῶν τόσον ἐπὶ τῶν μεγάλων πόλεων ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν ἀσημοτέρων χωρίων, περιλαμβάνουσαι ὅλας τὰς θρησκευτικὰς αἱρέσεις, ὅλας τὰς ἡλικίας, ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ὅλα τὰ δυστυχήματα. Εἶνε τέλος εὐποιία δυνάμει τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἐν Ὁλλανδίᾳ πτωχὸς ἄνευ ἐστίας ἢ ἐργάτης ἄνευ ἐργασίας. Ἄπαντες οἱ συγγραφεῖς οἱ σπουδάζον-

τες τὴν Ὁλλανδίαν διακηρύττουσι συμφῶνως, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἴσως Κράτος ἐν Εὐρώπῃ, ἐνθα, σχετικῶς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τοῦ πληθυσμοῦ, αἱ εὐποροὶ τάξεις προσέρχονται μετὰ τηλικαύτης γενναιοδωρίας εἰς ἀρωγὴν τῶν ἐνδεστέρων.

Ταῦτα λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ Ὁλλανδικὸς λαὸς δὲν ἔχει ἐλαττώματα. Τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἐλάττωμα εἶνε, ἐάν πρέπει νὰ λογισθῇ ὡς ἐλάττωμα, ἡ ἔλλειψις τῶν προσόντων ἐκείνων, ἅπερ ἔδει νὰ ἐνυπάρχουσιν ὡς λάμψις καὶ θέλγητρον τῶν ἀρετῶν του. Ἐν τῇ σταθερότητι αὐτοῦ ἠδύνατό τις νὰ εὕρῃ εἰδός τι πνεύματος, ἐν τῇ τιμιότητι γλισχρότητα, ἐν τῇ ψυχρότητι ἔλλειψιν αὐτοβουλίας καὶ αἰσθήματος, ἔλλειψιν τέλος πράγματός τινος, ὅπου εἶνε τὸ ἄνθος, οὕτως εἶπεν, τῆς ἀγάπης, τῆς γενναιότητος, τῆς ἀληθοῦς μεγαλοψυχίας. Πλὴν καθ' ὅσον προσπαθεῖ τις νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν καλλίτερον, κατὰ τοσοῦτον διατάζει νὰ ἀπαγγεῖλῃ κρίσεις τοσοῦτον αὐστηράς, καὶ αἰσθητικῆς ἀξίας πρὸς αὐτὸν τὸ αἶσθημα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς συμπαιθείας. Ὁ Βολταῖρος ὀμιλῶν περὶ Ὁλλανδίας, ἠδυνήθη νὰ ἀπαγγεῖλῃ τὸ περίφημον αὐτοῦ λόγιον: «Adieu, canaux, canards, canaille». Ἐποχρωθεὶς ὅμως νὰ ἐκφέρῃ σοβαρὰν τινα κρίσιν ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης οὐδόλως ἐπελάθετο ὅτι ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῆς δὲν εὕρεν οὔτε ἀεργον, οὔτε πτωχόν, οὔτε ἄσωτον, οὔτε αὐθάδη, ὅτι εἶδε παντοῦ ἐδρευούσας τὴν ἐργασίαν καὶ μετριοφροσύνην. Ὁ Λουδοβίκος Ναπολεὼν ἐκήρυττεν ὅτι οὐδεὶς εὐρωπαϊκὸς λαὸς δὲν ἀνεβίβασεν εἰς σημεῖον τοσοῦτον ὑψηλόν, ὅσον ὁ ὀλλανδικός, τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὸ ἐμφυτον αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ λογικοῦ. Ὁ Καρτέσιος ἐποίησε περὶ αὐτοῦ τὸν μεγαλύτερον ἔπαινον, ὅν φιλόσοφος ἠδύνατο νὰ πλέξῃ προκειμένου περὶ λαοῦ. Κατ' αὐτὸν, τῶνόντι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν ἀπολαύει τις μείζονος ἐλευθερίας ἢ ἐν μέσῳ τῶν Ὁλλανδῶν. Ὁ δὲ Κάρολος Β' ἀπένειμεν αὐτοῖς τὸν ὠραιότερον ἔπαινον, ὅν ἡγεμῶν δύναται νὰ δώσῃ εἰς λαόν. «Δὲν ὑπάρχουσιν, εἶπε, καλλίτεροι ὑπήκοοι καὶ χειρότεροι δούλοι». Ἄγγλος τις ἔγραψεν ὅτι οἱ Ὁλλανδοὶ ἐμπνέουσιν ὑπόληψιν, μὴ δυναμένην ὅμως νὰ φθάσῃ μέχρις ἀγάπης. Ἰσως δὲν τοὺς ὑπελήπτετο ἀρκούντως.

[Ἐκ τῶν τοῦ De Amicis].

Γ Γ.

Γάλλος τις ὑπουργός, γνωστὸς διὰ ταχύτητα περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του, καὶ ὅστις ἀπασῶν τῶν διασκεδάσεων μετεἶχε συγχρόνως, ἠρωτήθη ποτὲ πῶς ἠδύνατο νὰ συμβιβάσῃ τὴν ἐργασίαν μετὰ τῶν τέρψεων.

— Ἀπλῶς, ἀπάντησεν, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἀναβάλλω διὰ τὴν ἐπαύριον ὅ,τι δύναμαι νὰ πράξω σήμερον».

ΕΚΕΙΝΟΣ

Τριγύρω του νιάτα περνοῦν χαριπὰ,
Μιλοῦν, ζευγαρώνουν, γελοῦνε οἱ ἄλλοι,
Κι' ἐκεῖνος σωπαίνει ὄχρὸς κι' ἀκουμπᾷ
Ἐν τῷ χερί ἐπάνω γλυκὰ τὸ κεφάλι.

Διαβαίνει μὴ κόρη, γοργὰ τὸν θωρεῖ,
Καὶ μ' ἕνα γοργότερο γέλιο τῆς λέει:
«Ἀχ! νῆξερα ποῖ ἐν' ἐκεῖν' ἡ σκληρὴ
Ποῦ τόσῳ βαθεῖα τὴν καρδοῦα του καίει!»

Τὸν βλέπει μὴ μάννα, καὶ πῶς τὸν ποιεῖ!
«Φτωχὸ παλληκάρη! δὲ θῆξη μαννοῦλα...»
Βαθύπλουτος γέρος πετᾷ μὴ φωνή:
«Γὴν ἄδεια του κλαίει ὁ μαυρὸς σακκοῦλα».

Τρανὸς βουλευτὴς ἐμπροστά του περνᾷ
Καὶ λέει μὲ τρανῆς βεβαιότητος σχήμα:
«Σὲ ὄνειρ' ὁ νοῦς του μεγάλο γυρνᾷ»
Ποῖος ξέρει μὴν εἶν' ὄνειρό του τὸ βήμα!»

Τριγύρω του νιάτα περνοῦν χαριπὰ,
Μιλοῦν, ζευγαρώνουν, γελοῦνε οἱ ἄλλοι,
Κι' ἐκεῖνος σωπαίνει ὄχρὸς κι' ἀκουμπᾷ
Ἐν τῷ χερί ἐπάνω γλυκὰ τὸ κεφάλι.

Γιὰ βήματος δόξαις δὲν ἔχει τρεμοῦλα
Κι' ἀπ' ὅλα τὰ εὐγὰ αὐτὸς ἀγαπᾷ
Τοῦ γέρου φτωχοῦ τῆ θλιμμένη εὐχοῦλα,
Ἐν τῷ δίσκῳ του ὅταν ἐλέη σκορπᾷ.

Ὁρράνιαις φαρμάκι δὲν ἤπιεν ἀκόμα,
Καλότυχος γέρονε σὲ μάννας πλευρὸ
Καὶ πλούτη; Σ τῆς μάννας του βρῖσκει τὸ στόμα
Τὸν πῶ ἀκριβῶς φιλιῶν θησαυρὸ.

Ὁ ἔρωσ ταῖς πῖο του βαθεῖαις εὐδοξίαις
Ταῖς σκόρπισεν ὅλας ἐς αὐτὴ τὴν καρδίαν
Μὴ τῶρα διψᾷ πῶς ἡ ψυχὴ εὐτυχίας,
Πῶ ἄσπερον ἀνοῦσ' λαχταρεῖ μυροῦδιαι.

Συχνὰ ἔς τῆς καρδίας του τὰ πόρνα βῆθη
Λυτίζετο ἤχους κρυφῆς μουσικῆς
Καὶ βάλσαμο θέλει ἔς τοῦ κόσμου τὰ πάθη
Νὰ χύσῃ τοὺς ἤχους σὲ στίχους γλυκεῖς.

Τὴν ἀπλαστὴ θέλει αὐτὴ μουσικὴ
Νὰ πλάσῃ σὲ στίχων στροφῆς φτερωμένας,
Καθὼς ὁ τεχνίτης σὲ πέτρα λευκὴ
Ἄγάλματος δίνει θωρακὶς χιονισμένας.

Γιὰ τοῦτο ἔμπροστά του ἐνῶ χαριπὰ
Μιλοῦν, ζευγαρώνουν, γελοῦνε οἱ ἄλλοι,
Ἐκεῖνος σωπαίνει ὄχρὸς κι' ἀκουμπᾷ
Ἐν τῷ χερί ἐπάνω γλυκὰ τὸ κεφάλι.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

Ὁ πλουσιώτερος ἄνθρωπος τῆς ὕψηλῆς, εἰς Ἀμερικανὸς, ἀρίστος πρὸ τινος εἰς Παρισίους. Ὁ νέος οὗτος σύγχρονος Κροῖτος ὀνομάζεται Βανδερβιλ καὶ κατέχει περιουσίαν 2,500,000,000 φράγκων!

Ὁ κ. Βανδερβιλ δὲν ἀπέκτησε μόνος τὸ κολλοσσαῖον τοῦτο ποσόν, ἀλλ' ἐδιπλασίασε τὸ καταλειφθὲν αὐτῷ παρὰ τῶν γονέων του.

Μεταξὺ τῶν ἰδιοκτησιῶν του ἀναφέρεται καὶ ὀλόκληρός τις σιδηροδρομικὴ γραμμὴ.

Πολλά ἐγράφησαν καὶ γράφονται καθ' ἑκάστην ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς ἐφημερίαις περὶ τῶν ἐκπληκτικῶν κερδῶν, τὰ ὅποια ἀπολαμβάνουσιν ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν διάσημοι ὑποκριταὶ καὶ μάστιχα ὑποκριτρίαι τῶν σημερινῶν χρόνων ἐν Ἑυρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ. Ἐκ τοῦ κατωτέρου ἀρ-θροῦ, ὅπερ ἀποσπῶμεν ἐκ πραγματείας τοῦ καθηγη-τοῦ κ. Καστόρχη δημοσιεύσεως ἐν τῇ «Ἀθηναίῳ», οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἑστίας» θὰ ἴδωσιν ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἀρ-χαῖαις χρόνοις, παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις μάλιστα, ἡ τέχνη τοῦ ἀπὸ σκηνῆς διδάσκειν προσεπόριζεν εἰς τοὺς διαπρα-πεστέτους ἐκ τῶν ἐπαγγελλομένων αὐτὴν ἀμοιβῆς καὶ κέρδη κατ' οὐδὲν κατώτερα ἐκείνων, ἅτινα κερδαίνουσιν οἱ ὑποκριταὶ τῆς σήμερον. Σ. τ. Δ.

ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΜΟΙΒΗ ΥΠΟΚΡΙΤΩΝ

παρὰ Ῥωμαίους.

Ἡ τῶν ὑποκριτῶν χρηματικὴ ἀμοιβὴ καταβάλλετο ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐορτῆς ἄρχοντος, ὅστις ἀνελάμβανε καὶ πάντα τὰ ἔξοδα πρὸς ἔγερσιν θεάτρου, ὅταν δὲν ὑπῆρχε λίθι-νον, πρὸς διδασκαλίαν τῶν ὑποκριτῶν, ἐνδυμασίαν αὐτῶν καὶ λοιπὰ. Παρεῖχε μὲν ἡ πόλις ἐν ἀρχῇ 500 μνᾶς ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, ἀλλὰ τὸ ποσὸν τοῦτο, ὅσον μέγα καὶ ἂν ἦτο διὰ τὴν τότε λιτό-τητα τοῦ βίου τῶν Ῥωμαίων, οὐδέποτε ἐπῆρκει εἰς τὰς πολλὰς τῶν ἐορτῶν δαπάνας, πολὺ δὲ ὀ-λιγώτερον εἰς τοὺς χρόνους τῆς ὑστερον πολυτε-λείας καὶ τοῦ πλοῦτος τῶν Ῥωμαίων. Νῦν ὁ ἄρ-χων ἐχορᾷγει πᾶσαν τὴν εἰς τὴν ἐορτὴν ἀπαιτου-μένην δαπάνην, οὐχὶ ἐκ φιλοτιμίας, ὡς οἱ ἐν Ἀ-θήναις ἀναδεχόμενοι τὰς λειτουργίας, ἀλλ' ἐκ φι-λοδόξων καὶ ἰδιοτελῶν σκοπῶν, ὅπως εὐχριστή-σωσι τὸ πλῆθος καὶ λάθωσι τὰς ψήφους αὐτοῦ εἰς τὰς προσεχεῖς ἀρχαιρείας, μεθ' ἧς οἱ ἐπιτυ-χόντες ἐπέμμποντο διοικηταὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ ἐγγύμουν αὐτάς.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ ἐκάστοτε ἄρχων συνεφώνει μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῶν ὑποκριτῶν περὶ τοῦ δοθησο-μένου αὐτοῖς μισθοῦ· οὗτος δὲ διένειμε τὸ χρη-ματικὸν ποσὸν εἰς τοὺς αὐτοῦ gregales τοὺς ἀ-ποτελοῦντας τὸν θίασόν του, καθ' ἧς εἶχε πρὸς τούτους συμφωνίας. Ὁ μισθὸς οὗτος ἐν ἀρχῇ ἦτο βεβαίως μικρὸς, ἀλλ' ὑστερον κατέστη μέγας, δι-δόμενος εἰς τοὺς τελειότερους τῶν ὑποκριτῶν. Ὁ Κικέρων ὑπολογίζει τὴν πρόσδοτον Πανούργου τι-νὸς, μετρίου ὑποκριτοῦ, ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Ῥώ-σιον εἰς 100,000 σεστερτίους, ἧτοι εἰς 25,000 δραχμάς. Ὁ Ῥώσιος ὅμως ἐλάμβανε διὰ πᾶσαν παράστασιν 1000 δηνάρια, καθ' ὅλον δὲ τὸ ἔτος εἰσέπραττε 500,000 σεστερτίους, ἧτοι 125,000 δραχμάς. Καθ' ἧ δὲ ὁ Κικέρων λέγει, ὁ Ῥώσιος ἠδύνατο ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν νὰ εἰσπράξῃ διὰ τῆς τέχνης του 6,000,000 σεστερτίους, ἧτοι 600,000 κατ' ἔτος, ἢ 150,000 δραχμάς, ὅτε ἡ φήμη του ἦτο μεγίστη, ἀλλ' αὐτὸς ἀπὸ τοῦ 87 π. χ. ἔπαυσε νὰ λαμβάνῃ ἀμοιβήν, παρέχων δω-ρεᾶν τῷ κοινῷ τὴν ὑπηρεσίαν του. Τούτου δ' ἔ-νεκα ἀπηλλάγη τῆς ἀτιμίας, εἰς ἣν ὑπῆγοντο οἱ ὑποκριταί, διότι κατὰ τὴν νομολογίαν τῶν ὑστε-

ρον νομομαθῶν ἄτιμοι ἦσαν οἱ κέρδους χάριν κα-ταβαίνοντες ἐπὶ τὴν σκηνήν, ἐνῶ πρότερον κατὰ τὸν αὐστηρὸν ὀρισμὸν τοῦ Ἀντιστίου Λαβέωνος, συγχρόνου τοῦ Κικέρωνος, ἄτιμος (infamis) ἦτο πᾶς ὁ καταβαίνων ἐπὶ τὴν σκηνήν καὶ ὑποβάλλων ἑαυτὸν εἰς τὰ δῆματα εἴτε ἐν δημοσίῳ τόπῳ εἴτε ἐν ἰδιωτικῷ. Ὁ Ῥώσιος ὅμως πρὸς δῆλωσιν τῆς ἀπὸ τῆς ἀτιμίας ταύτης ἀφέσεως ἔφερε τὸν ἱππο-τικὸν δακτύλιον, ὃν ἐδώρησθε αὐτῷ ὁ Σύλλας τῷ 82 π. χ. καὶ ἀνεσθίβασεν εἰς τὴν τῶν ἱππέων τάξιν.

Τὰ ἐκ τῆς ἀσκήσεως τῆς ὑποκριτικῆς τέχνης κέρδη ἄλλοι ἐπιστήμου ὑποκριτοῦ, Αἰσώπου τοῦ τραγικοῦ, συγχρόνου τοῦ Ῥωσίου, λέγονται ὅτι ἦσαν πολὺ μεγαλείτερα· διότι οὗτος λέγεται ὅτι ἀποθνήσκων ἄφησε τῷ υἱῷ του 20,000,000 σεστερ-τίων, ἧτοι 5,000,000 δραχμῶν, εἰ καὶ ζῶν ἐ-δαπάνη πλεῖστα.

Καὶ οἱ τῶν ὀνομαστῶν ἐν Ἑλλάδι ὑποκριτῶν μισθοὶ δὲν ἦσαν μικροί. Πῶλος ὁ ὑποκριτὴς ἐπὶ Δημοσθένους ἔλαβε τάλαντον (6,000 ἀρχαίων δραχμῶν) ἐπὶ δύο ἡμέρας ἀγωνισάμενος κατὰ Πλούταρχον.

Πλὴν τῆς χρηματικῆς ἀμοιβῆς ἐδίδοντο εἰς τοὺς εὐδοκίμουσιν ὑποκριτὰς καὶ ἄλλα ἢ βρα-βεῖα, ἃ ἦσαν διάφορα κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν ὑπο-κριτῶν καὶ τὴν ἐλευθεριότητα καὶ ἀρετικεὶαν τοῦ ἀγωνοθέτου, ἧτοι τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἐορτῆς ἄρχοντος· διότι οὗτος ὠρίζε ταῦτα κατὰ θέλησιν, ἐδίδο δὲ τοῖς εὐδοκίμοις κατὰ τὴν δι-λουμένην τῶν θεατῶν εὐρέσειαν· διότι ἀγωνο-δικῶν μναία οὐδεμία γίνεται ἐν τοῖς Ῥωμαῖκοῖς θεάτροις. Αὐτοὶ οἱ θεαταί, καθ' ἣν εἶχον συμπά-θειαν ἢ ἀντιπάθειαν πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑ-ποκριτὰς, προσέδιδον διὰ διαφόρων σημείων τίς ὁ εὐδοκίμων. Τούτου ἕνεκα ἀπὸ τῶν Πλαύτου ἀ-κόμη χρόνων διεστέλλοντο οἱ θεαταί εἰς φίλους καὶ ἐχθροὺς τῶν ὑποκριτῶν, μεταχειριζόμενοι θε-μιτὰ καὶ ἀθέμιτα μέσα ὑπὲρ ἢ κατὰ τῶν φίλων καὶ ἐχθρῶν αὐτοῖς ὑποκριτῶν, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὑ-ποκριταὶ παρεσκευάζον διὰ διαφόρων μέσων τὴν εὐμένειαν τοῦ κοινῷ πρὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ δράματος καὶ κατ' αὐτήν. Πρὸς τοῦτο μετεχειρί-ζοντο, ὡς ἐν ταῖς ἀρχαιρείαις, τοὺς divisores, ἵνα διανέμωσι χρήματα πρὸς τοὺς εὖνους αὐτοῖς (favitores), οἵτινες ἀπὸ τῆς θέσεώς των ἐδίδον τὸ σημεῖον τῆς εὐχεστεικῆς ὑπὲρ τοῦ φίλου καὶ τῆς ἀποδοκιμασίας κατὰ τῶν ἀντιζήλων αὐτοῦ, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ προλόγου τοῦ «Ἀμφιτρούω-νος» τοῦ Πλαύτου, ποιηθέντος κατὰ τὸν β' ἢ α' π. Χ. αἰῶνα, ἂν ἄλλως τὸ μέρος τοῦτο τοῦ προ-λόγου δὲν ἐποιήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πλαύτου, ἐνθα ὁ ποιητὴς ἐπικαλεῖται τὴν παρεμβασιν τῆς ἀρχῆς πρὸς περιστολὴν τῶν παρεκτροπῶν τούτων τῶν θεατῶν. Τὸ κακὸν ὅμως τοῦτο ἐπεταίετο μὲ τὴν πρόσδοτον τοῦ χρόνου καὶ προεκάλει οὐχὶ σπανίως στάσεις ἐν τοῖς θεάτροις.

Ὁ ἀληθῶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ δράματος εὐ-δοκίμησας πρωταγωνιστὴς ἢ ἀρχηγὸς τῶν ὑπο-κριτῶν ἐλάμβανε παρὰ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐπιμέ-λειαν τῆς ἐορτῆς ἄρχοντος πρὸς τὴν χρηματικὴ ἀ-μοιβὴν καὶ κλάδον φοῖνικος (palmam), ὅστις ἦτο ἢ πράγματι φοῖνικος κλάδος, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, ἢ καὶ ἄλλο τι διάφορον, στέφανος (corolla) δηλονότι ἐξ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ, δι' ὧν ἐμιμοῦντο τοὺς πρότερον διδομένους τοῖς νικηταῖς κλάδους ἢ στεφάνους ἐξ ἀνθέων ποικιλοχρόων ἢ ἀπλῶν. Πρῶτος κατὰ Πλίνιον δού, τῷ 211 π. Χ. ὡς ac-tilis curulis τοῖς ὑποκριταῖς στεφάνους ἐκ χρυ-σοῦ καὶ ἀργύρου μιμουμένους φύλλα κλάδων, ἦτο ὁ Crassus Dives. Εἰς τούτους προσετέθησαν ἐφε-ξῆς καὶ πρὸς κόσμον λημνίσκοι, ἧτοι ταινίαι κρε-μάμεναι ἐξ ὑφάσματος ἢ ἐξ ἐλασμάτων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, πρῶτον ἀπλάι εἴτα κεκοσμημέναι ποικίλως.

Ἐν ἀρχαιότεροις ὅμως χρόνοις ἐδίδον καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καρπούς καὶ ἄλλα τῆς φύσεως προϊόντα, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐν Παναθηναίοις ἔλαβον ἐκ τῶν ἱε-ρῶν ἐλαίων, τῶν μοριῶν, ἐν Διονυσίοις ἀσκὸν οἴ-νου. Κατὰ μίμησιν τῆς ἀρχαίας ταύτης συνηθείας φαίνεται ὅτι καὶ Κάτων ὁ νεώτερος τῷ 53 π. χ. διένειμεν ἐν τινι ἐορτῇ κατὰ Πλούταρχον τοῖς ὑ-ποκριταῖς πλὴν κοτίνων στεφάνων οἴνου κερᾶμα καὶ κρέα ὕεια, καὶ σῦκα καὶ σκύους καὶ ξύλων ἀγκαλίδας, τοῖς δ' Ἑλλησιν ὑποκριταῖς τεῦπλα καὶ θρίδακας καὶ βαρκανίδας καὶ ἀπίους.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Προχθές, ἐν τινι μικρῷ ἔστιοτορίῳ, πρῶην ὑ-παλλήλιστος τις, νῦν δὲ πανσαρίας, ἀφοῦ ἐτε-λείωσε τὸ γεῦμά του, ἔρχεται δειλῶς πρὸς τὸν ξενοδόχον :

— Καταλαμβάνω, τῷ λέγει οὗτος, ἐξέχασες τὸ πορτοφόλι σου. . . Δὲν πειράζει, αὐτὸ εἴμ-πορεῖ νὰ συμβῇ ἔς τὸν καθένα. Τὰ γράφομε ὅ,τι ἔργαζαι καὶ τὰ πληρώνεις αὐρίων.

Πράγματι δὲ λαμβάνων κιμωλίαν, γράφει με-γάλοις γράμμασιν εἰς μέρος ἐπιφανές, ἄνω τοῦ γραφείου του : Ὁ κ. Ν * * * δραχ. 1. 40.

Εὐνόητος ἢ κατὰπληξίς τοῦ Ν * * * ὅταν εἶδε τὸ ὄνομά του νὰ γιγουράρῃ ἐπὶ τοῦ τοίχου.

Τότε ὁ ξενοδόχος ἐξέκκοιλουβει ἀνιλεῖς :

— Μήπως σοῦ ἠακοράνη πῶς σ' ἐγράψα ἔτσι; Ἄν εἶνε ἔτσι, εὐκόλα οἰκονομεῖται τὸ πρᾶγμα. Ἄφησέ μου τὸ ἐπανωφῶρι σου νὰ τὸ κρεμάσω ἀπὸ ἄνω, κ' ἔτσι δὲν θὰ φανῇ τίποτε ὡς ποῦ νὰ μοῦ φέρῃς τὰ χρήματα !

* *

Χωρικός τις ἐξωμολογεῖτο ὅτι ἐκλεψε τοῦ γεί-τονός του ἓν ἀρνίον.

— Νὰ τὸ δώσης ὀπίσω εἰς τὸν κύριόν του, εἴ-πεν αὐτῷ ὁ πνευματικὸς, διότι δὲν σοὶ δίδω τὴν ἄδειαν . . .

— Ἀλλὰ τὸ ἔργα, ἄγιε πνευματικέ.

— Τόσω τὸ χειρότερον. Εἰς τὴν δευτέραν πα-ρουσίαν τὸ ἀρνίον θὰ ζωντανεύσῃ διὰ νὰ σὲ κα-τηγορήσῃ.

— Πῶς; τὸ ἀρνίον θὰ ζωντανεύσῃ εἰς τὴν δευ-τέραν παρουσίαν; Τότε τὸ πρᾶγμα διορθώνεται, διότι θὰ εἴπω εἰς τὸν γείτονά μου : « Ἴδου τὸ ἀρ-νίον σου· πάρε το ».

ΑΛΠΘΕΙΑΙ

Τοῦ κόλακα τ' ἀγέιλια

Ἐκεῖ ποῦ σ' ἐπαίνοῦν,

Ἐκεῖ σὲ περιπαίζουν,

Καὶ σὲ καταφρονοῦν.

Καὶ σ' ἐπαίναει πάντα

Μὲ τέλος καὶ σκοπὸ,

Γιὰ ν' ἀπολάψῃ μόνον

Ἐφέλεια καὶ καρπὸ. (Βηλαρῶς).

* * * Ἡ ἐργασία συνεπάγεται τὴν ἀμοιβὴν αὐ-τῆς, ἀπομονοῦσα ἡμᾶς τοῦ κόσμου καὶ ἡμῶν αὐ-τῶν, ὀφείλομεν δὲ νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ εὐλογῶ-μεν αὐτήν, ἔστω καὶ μόνον διὰ τὴν γαλήνην τῆς ὁποίας εἶνε πρόξενος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἔνα κατανοήσῃ τις πόσον ἀπεριόριστον εἶνε ἐν Ἀμερικῇ τὸ δικαίωμα τοῦ συνερχεσθαι, ἀρκεῖ νὰ μάθῃ ὅτι ἐν Ἀρνούδῳ ἐγένετο ἐσχάτως « ἐθνικὸν συνέδριον » μεθίστων πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐγ-κρατείας.

Περὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας οἰνοπνευματοπότῃαι συνήλθον ἐκεῖ ἀπὸ πάσης γωνίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ὅπως πανηγυρικώτερον ἐκδηλώσωσι τὸν πρὸς τὸ μπράντι καὶ τὸ βίσικῦ ἔρωτά των.

Αἱ συνεδριάσεις ἦσαν σύντομοι· ἕκαστον μέλος εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ προσφιλές του πο-τόν, μεθ' ἑκάστην δὲ ἀγόρευσιν ἔπινεν ἐξ αὐτοῦ. Αἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου ἔληξαν ἐν μέσῳ τῶν ζωηρῶν κραυγῶν : Κάτω οἱ σέλλογοι τῆς ἐγκρα-τείας ! ἧς οἱ βραγχνοὶ τῶν μεθίστων λάρυγγες ἐξέφερον.

Τὰ μέλη συνεφώνησαν νὰ συνέλθωσιν εἰς δευ-τέραν σύνοδον τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Ἐν Κατὰ τὰς γενουμένας ἐσχάτως ἀπογραφικὰς ἐρεῦνας, ὁ πληθυσμὸς τῆς εὐρωπαϊκῆς Ῥωσσίας σύγκειται ἐξ 75, 604, 788 κατοίκων, ὁ τοῦ βα-σιλείου τῆς Πολωνίας ἐξ 7, 219, 077, ὁ τῆς Φιλ-λανδίας ἐκ 2, 028, 021, ὁ τοῦ Καυκάσου, Σιβε-ρίας καὶ τῆς Μέσης Ἀσίας ἐκ 15, 186, 456· ἐν συνόλῳ ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῆς Ῥωσσιακῆς αὐτοκρα-τορίας ἀνέρχεται εἰς 100, 038, 348, ἐν ᾧ τῷ 1870 συνεποσούτο εἰς 85 ἑκατομμύρια· οὕτω ἐν-τὸς 12 ἐτῶν ἠξήθη κατὰ 14 1/2 ἑκατομμύρια, ἢ αὐξήσῃ δὲ αὕτη ἰσοφαρίζει πρὸς τὸν πληθυ-σμὸν ἐνὸς τῶν δευτερευόντων κρατῶν τῆς Εὐρώ-πης ! Ἡ αὐξήσῃς τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ῥωσσιακῶν

μεγαλοπόλεων ἀπὸ τοῦ 1870, ὅτε ἐγένετο ἡ προτελευταία ἀπογραφή, εἶνε τεράστιος. Ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι τὸ βασιλεῖον τῆς Πολωνίας, τῷ μὲν 1870 εἶχε 6,078,564 κατοίκους, σήμερον δὲ ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ προσεγγίζει εἰς 7 1[2] ἑκατομμύρια. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Πετροπόλεως ἀνέρχεται νῦν εἰς 927,000, ὁ τῆς Βαρσαβίας εἰς 401,000, ὁ τῆς Ὀδησσού εἰς 198,000, ὁ τοῦ Κιέβου εἰς 167,000, ὁ τῆς Χερσῶνος εἰς 128,000 κλ.

☩ Μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς μονομαχίας ἐγένετο ἐσχάτως ἐν Οὐγγαρία.

Κατόπιν ἐρίδος δύο νέοι μαγιάροι ἐξελέξαν τοὺς μάρτυράς των ὕπως κανονίσωσι τὰ κατὰ τὴν μονομαχίαν. Οὗτοι συνελθόντες ὤρισαν νὰ γείνη αὕτη ὡς ἐξῆς· ἔθεσαν δύο μικρὰς σφαίρας, μίαν λευκὴν καὶ ἑτέραν μέλαιναν, ἐντὸς δοχείου τινός. ᾠδήγησαν κατόπιν τοὺς ἀντιπάλους εἰς τὸν ὀρισθέντα τόπον, ἐκεῖ δὲ ἀποῦ ὤρισαν τούτους περὶ τυρλῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς συμφωνηθέντας ὄρους, ἔδωσαν διὰ ταινίας τοὺς ὀρθαλμούς των καὶ τοὺς προσεκάλεσαν νὰ λάβωσιν ἕκαστος μίαν τῶν σφαιρῶν ἐκ τοῦ δοχείου.

Ὁ λαβὼν τὴν μέλαιναν σφαῖραν ὑπεχρεώθη νὰ νηστεύσῃ καὶ αὐτὸν τὸν ἄρτον καὶ τὸ ὕδωρ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν φίλων τοῦ ἀντιπάλου του ἐπὶ δέκα πέντε ἡμέρας.

☩ Ἐν Γαλλίᾳ γίνεται λόγος περὶ κατασκευῆς νομισμάτων ἐκ νικελίου ἀντὶ ἐκ χαλκοῦ. Πολλοὶ δὲ λόγοι συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης, καθόσον τὸ νικελίον καὶ ἥττονα ὑφίσταται ἀλλοίωσιν ἐκ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, καὶ θέαν εὐαρεστοτέραν παρέχει, καὶ τέλος εἶνε εὐχρηστότερον ἔχον μείζονα ἀξίαν ἐν ἴσῳ βάρει πρὸς τὸν χαλκόν· ἐν γένει δὲ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν εἶνε προτιμότερον τούτου.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔχουσι κατασκευάσει νομίσματα ἐκ νικελίου τὰ ἐξῆς Κράτη· ἡ Ἑλβετία, τὸ Βέλγιον, ἡ Γερμανία, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἡ Βρασιλία καὶ τὸ Περού.

☩ Λέγεται ὅτι κατὰ παραγγελίαν τῆς πριγκιπίσσης τῆς Οὐαλλίας κατασκευάσθησαν προσωπίδες ἐκ κηροῦ, αἵτινες παριστῶσι φυσικώτατα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν τῆς Βρετανικῆς αὐλῆς. Φέρουσι τὰς προσωπίδας ταύτας ὑπὸ ἑτέρας, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ χοροῦ ἀφαιροῦσιν αἴφνης τὰς πρώτας· εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ ἀπατηθῇ πᾶς τις ἐκ τῆς δευτέρας προσωπίδος ἐκλαμβάνων αὐτὴν ὡς αὐτὸ τὸ πρόσωπον. Δύναται τις νὰ φαντασθῇ ὅποσα θὰ συμβαίνωσι τότε ἀστειὰ καὶ παρατράγωδα, ὧν αἱ συνέπειαι δύνανται νὰ ὦσιν ἐνίοτε λίαν σοβαραί. Ἐνεκα τούτου ὁ πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας ἀν καὶ ἀκούωντος νῦναριστήθη ἐκ τῆς ἐπινοίας τῆς συζύγου του, σκοπεῖ ν'ἀπαγορεύσῃ τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην μεταμφίεσιν, ἥτις κατενθουσίασε τὸ ἔθνος τῆς Λονδινεῖου ἀριστοκρατίας.

☩ Ἀναμφιβόλως ὁ βασιλεὺς Καλακούας εἶνε ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἐπὶ γῆς μοναρχῶν. Δύναται νὰ κοιμᾶται ἀμέριμος καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ χωρὶς κατ' οὐδὲν νὰ ταραχθῶσιν οἱ πιστοὶ τοῦ ὑπῆκοοι.

Ἐνεκα τούτου, μεταξὺ τῶν ἐπίπλων ἄτινα ἠγόρασε πρὸ ἡμερῶν ἐν Βοστώνῃ, συμπεριέλαβε καὶ δύο θρόνους δυνκμένους νὰ μετασχηματίζωνται εὐκόλως εἰς κλίνας.

☩ Τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα, ὁ ἐλέφας τοῦ θηριοτροφείου Myers, ἐν Λονδίῳ, ὁ γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα Blind Bill ἐφόρευσε ἕνα τῶν φυλάκων, ὀνομαζόμενον Ἀλφρέδον Δέβις. Παράφορον γενόμενον αἰφνιδίως τὸ θηρίον κατεμέλισε διὰ τῶν χαυλιοδόντων αὐτοῦ τὸν ἀτυχῆ φύλακα, ὃν κατεσυνέτριψεν εἶτα διὰ τῶν ποδῶν του.

Ὁ αὐτὸς ἐλέφας ἐφόρευσε κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν ταύτης ἐβδομάδα καὶ ἄλλον τινὰ φύλακα.

☩ Ὁ πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας συνέλαβε πρωτοτυπωτάτην ἰδέαν, καθ' ἑβδομάδα παρατιθέμενος γεῦμα, οὕτως τὰ ἔψα κατασκευάζονται κατὰ τὴν μαγειρικὴν ζέων χωρῶν. Τὸ τελευταῖον γεῦμα εἶχε παρασκευασθῆ κατὰ τὴν μαγειρικὴν τῶν Σινῶν. Ἐν τῇ τραπέζῃ παρετέθησαν νεῦρα φαλαίνας, κεκαρυκευμένα διὰ ζακχάρως, στόμαχοι στρουθίων καὶ ὀφθαλμοὶ ἀρνίων ἐγκεκαρωμένοι διὰ σκελίδων σκορόδου· πρὸς δὲ καὶ ἄλλα σινικὰ ἔψα, ἐν οἷς καὶ ἡ ἀπαραίτητος τοῖς Σιναῖς ὄρυζα. Τὰς περόνας ἀντικαθίστων τὰ γνωστὰ αἰχμηρὰ ξυλάρια. Οἱ συνδαιότεροι ἔφερον ὑποχρεωτικῶς τὸ ἐνδυμα τῶν Μανδαρίνων. Ἄλλ' ὅπως μετάσχῃ τις τῶν κασμπολιτικῶν τούτων εὐαχίῶν δέον νὰ διακείται οἰκειότατα πρὸς τὸν πρίγκιπα. Τὴν προσεχῆ ἐβδομάδα παρατεθήσεται γεῦμα ὡς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις.

☩ Ἐν τῷ καταστήματι τῶν ἀπομάχων τῆς Τελέστου τοῦ Λονδίνου δὲν ἔμεινε εἰμὴ εἰς ἐπιζῶν στρατιώτης τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ, τῆς ὁποίας ἐωρτάσθη ἡ 67 ἡ ἐπετηρὶς πρὸ τινῶν ἡμερῶν. Ὁνομάζεται Ἰωάννης Μῆης· εἶνε 97 ἐτῶν. Ὁ πρίγκιψ καὶ ἡ πριγκίπισσα τῆς Οὐαλλίας παρευρισκόμενοι εἰς τὸ συμπόσιον, τὸν ἐπλησίασαν καὶ τοῦ ἔσφιξαν τὰς χεῖρας εὐχόμενοι αὐτῷ νὰ ζήσῃ πολλὰ ἔτη.

Εἰς Ἀναγνωστῆς.

ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τρόπος προφυλάξεως τῶν στρωμάτων ἀπὸ τοῦ σάρκατος.

Ἐὰν θέλετε νὰ προφυλάξητε τὸ μαλλίον τῶν στρωμάτων σας ἀπὸ τῶν σαράκων καὶ ἄλλων ἐντόμων, σκορπίσατε ἐντὸς αὐτοῦ μίαν φούχταν ξηρῶν ἀνθέων *Isóntας*. Εἶνε δραστήριον προφυλακτικὸν μέσον ἐξαφανίζον καὶ ἀποδιῶκον τὰ ἔντομα.